

Rába stratégia Vas megyében

**Stratégiai dokumentum a Rába
turizmus stratégiai fejlesztéséhez**

Készítette: Borostyánkő Tanácsadó és Marketing Kft.
és Szendi Kata a VMTSZ alelnöke

Tartalom

1. Vezetői összefoglaló.....	3
2. Turisztikai megközelítés	5
3. Helyzetkép a Rába turizmusban.....	9
4. Fejlesztési szükségletek	25
5. Látnivalók a folyó mentén	35
6. Komplex fejlesztési terv	54
1. számú melléklet: Haladás a folyón.....	59

1. Vezetői összefoglaló

A Rába Vas megye legnagyobb folyója, kettészeli megyénket. Nyugat-Magyarország egyetlen valódi vadvízi túrázásra alkalmas folyóvize, a szabályozás¹ után is megőrizte vadregényes arculatát, természeti értékeit. A folyó számtalan lehetőséget biztosít a turizmus több ágazatában is, de igazán átfogó turisztikai brand és szolgáltatási rendszer nem tudott kiépülni az elmúlt évtizedekben. Több párhuzamos és szigetszerű turisztikai termék és szolgáltatás létezik, melyeknek semmilyen minőségbiztosítása és semmilyen összehangolt marketingje sincs. Ennek megváltoztatása az elsődleges célunk.

A Rába komplex, hálózatos fejlesztése lehetővé teszi a folyó turisztikai termékkel való emelését. Ehhez meg kell teremteni a folyó hosszirányú biztonságos átjárhatóságát, a megfelelő szolgáltatásokat ennek mentén, a horgászat jó minőségű biztosítását és ezekhez kapcsolni a kiegészítő lehetőségeket.

Noha már jelenleg is jó horgászni és remek túrákat lehet tenni a Rábán, annak érdekében, hogy ezek kiválóak legyenek és egyre többen éljenek ezekkel a lehetőségekkel, meg kell teremtenünk a megfelelő szolgáltatási hálózatot, kisebb kiegészítések szükségesek az eszközpark tekintetében, ezt össze kell fogni, egészében kínálni megfelelő kommunikációval és a kiegészítő lehetőségeket is bevonva. A vízitúrák szabályozottságát növelni szükséges a nagyobb terhelés rendezett fogadása érdekében, ami egyfelől a minőségi élmény, másfelől a természeti környezet védelmét is szolgálja. Mindezek nemzetközi piacra viteléhez pedig elsősorban az osztrák kollégákkal való együttműködés szükséges.

A Rába fejlesztését két ütemben tartjuk reálisnak: első ütemben a jelenleg is jártabb, eleve jobb kiszolgáló létesítményekkel rendelkező szakaszt szükséges megfelelő minőségre emelni és teljes mértékben, „kényelmesen” bejárhatóvá tenni (ez jelenleg leginkább Körmendig, de maximum Sárvárig terjed). Második ütem az ezt követő szakasz felzárkóztatását jelenti.

¹ A határtól Sárvárig tartó szakaszon kizárólag a belterületre eső részek kerültek szabályozásra és azok is kizárólag az árvízi biztonság növelése érdekében.

A cél, hogy minél többen ismerjék meg a desztinációt és minél többen legyenek visszatérők vendégek.

2. Turisztikai megközelítés

Mit szeretnénk elérni?

Ma Magyarországon a turizmus fejlesztése kapcsán a leggyakrabban azt fogalmazzák meg célként a résztvevők (természetesen az egyéni bevételek növekedése mellett), hogy a tartózkodási időt növeljük. De nyúlunk csak vissza a szakma alapjaihoz: Mi az a 3 elem, ami az egyén oldaláról szükséges ahhoz, hogy valaki turistává váljon?

- diszkrecionális jövedelem
- motiváció és
- szabadidő

Manapság nagyon sok esetben ez utóbbiból van kevés és attól, hogy mi nagyon sok mindent tudunk kínálni, még nem lesz több. Így valójában nem a tartózkodási idő növelésére, hanem a vendég visszatérésére kell helyezni a hangsúlyt. Ugyanúgy rendelkezünk kell a minél színesebb kínálattal, de át kell helyezni a hangsúlyokat és a szolgáltatási csomagok kínálatát is másképp kell összeállítani. Tehát **a cél, hogy minél többen ismerjék meg a desztinációt és minél többen legyenek visszatérő vendégek.** Így elérjük a vendégéjszakák számának és a turisztikai bevételek (és nem utolsó sorban a haszon! növekedését) is. (Ezáltal a szolgáltatók megerősödhetnek és még inkább minőségi szolgáltatásokat tudnak nyújtani, ami tovább emeli a színvonalat és a látogatottságot.)

Szolgáltatási csomagok – ennek tényleg van értelme?

Manapság egyre többet hallunk a szolgáltatási csomagokról, mindenki csomagokat állít össze. Ennek két összetevője van: manapság a pályázatok, amikben sok szereplők részt vesznek, ezt várják el. Így a pályázatban összeraknak csomagokat, de ezek általában csak dokumentáció szinten maradnak. A TDM-ek és más szolgáltatók is igyekeznek csomagajánlatokat felmutatni, mert ez a nemzetközi trend, de idő, pénz, utánajárás, megfelelő marketing és egyéb hiányában ezek nagy része is csak addig jut el, hogy

ezeket összeállítják. A csomagajánlatok azonban valóban fontosak. Nem véletlen, hogy ez a trend. A lényeg, hogy ezekben összetetten lehet bemutatni a desztináció kínálatát és túl lehet menni azon, hogy a vendég foglal valahol egy szállást, bízik abban, hogy ott enni is fog tudni és keres magának néhány elfoglaltságot a környéken. A csomagajánlatok valójában az élményturizmus fogalmával párhuzamosan futottak fel, mivel ekkor már nem az egyes attrakciók pontszerű kínálatán, hanem a desztináció nyújtotta élmények kiaknázására került át a hangsúly. Az a desztináció, amelyik még mindig csak fel tudja sorolni a látnivalókat listászerűen, az lemarad a versenyben. Így alakultak ki a csomagajánlatok. Viszont nagyon nem mindegy, hogy ezeket hogyan találjuk, ki és hogyan állítja össze őket, hol érhetőek el, milyen a marketingjük stb. Valós csomagajánlatot csak megfelelő jogosultsággal rendelkező vállalkozások vagy szállodák tudnak kínálni, akik a saját kínálatuk mellé még valamilyen pluszt be tudnak illeszteni. Mit csinálhatnak az egyéb szereplők? Virtuális csomagajánlatokat állíthatnak össze, ezt elektronikus felületen, akár egységesen foglalhatóvá is tehetik, vagy csak egyszerűen megadnak egy elérhetőséget, ahol valamely résztvevőnél egyben jelezhető az igény, és ő jelzi a többieknek ezt tovább, vagy minden elérhetőség meg van adva és a vendégnek ekkor is már csak végig kell hívni a szereplőket, és nem szükséges egyesével utánanéznie a lehetőségeknek. Vagyis: **igen, a csomagoknak van értelme, kellenek is, de oda kell figyelni, hogy ki és hogyan állítja őket össze, jól át kell gondolni a részleteket, meg kell vizsgálni a foglalhatóságot és megfelelő promóciót kell biztosítani!**

Élményturizmus?

Igen. Sőt, akár már **transzformációs** turisztikai trendről is beszélhetünk. **A turista élményt szeretne a pénzéért, sokszor pedig olyan élményt, hogy úgy érezze más emberként tér haza.** Tudja ezt nyújtani a természet és a Rába? Leginkább a természet, a víz, a hagyományos életmód megismerése kínál lehetőséget a megújulásra, ha a célcsoport elsősorban városlakókból áll, mivel általában ezek az elemek hiányoznak a rohanó hétköznapiakból. Kihívás és egyben lelassulás, felpezsdítő és egyben lecsendesítő élmény várhat azokra, akik ide látogatnak. Mi kell még?

Élményekkel teli térhet haza, aki kenuban evezett vagy horgászott, látta a Rába természetes szépségét, a Rábapart színes élővilágát, kerékpározott, lovagolt vagy éppen csak túrázott egyet ezen a vidéken. És ezt még számos kulturális és nem utolsó sorban kulináris élmény is gazdagíthatja.

Fenntartható turizmus?

Naná! **Mindenek felett!** Főleg azokon helyeken, ahol a természeti értékek az egyik legnagyobb hangsúllyal szerepelnek a kínálatban. Mint például a Rába mentén. De mit is jelent ez? A turizmus esetében a fenntarthatóság a természeti, a kulturális és az épített környezeti elemek átgondolt felhasználását, fejlesztését és ezzel együtt védelmét jelenti, amelynek következtében a turizmusban részt vevők érdekei, elvárásai egyszerre teljesülnek és az egyes szereplők a gazdasági előnyökből egyszerre részesülnek. De vannak olyanok a turisztikai szakmában, akik már ezen is túlléptek. Bécs új turizmus stratégiája már nem is turizmus stratégia, hanem Visitor Economy Strategie, vagyis látogató gazdasági/gazdálkodási stratégia, melynek lényege, hogy a turizmus helyett bevezeti a látogató gazdaság fogalmát és azt mondja, hogy ennek van egy ökoszisztémája, melybe természetesen beletartoznak a hotelek, éttermek, konferenciatermek és hasonló vállalkozások, valamint a művészeti- és kulturális egységek, de a kiskereskedések, közlekedési szolgáltatók és az egyetemek is. Ezeknek együtt kell fejlődniük úgy, hogy ne csak a városba érkezők, hanem a városban élők megelégedését is szolgálják egyszerre. Vagyis úgy kell fejlesztenünk és növelni a látogatottságot, hogy közben nagy figyelmet fordítunk a környezet (természeti és épített környezet) védelmére és a lakosság elégedettségére egyaránt.²

A szintén előremutató és követendő példaként szolgáló Linz Tourismus szerint: A jövőben a turizmus menedzselésével foglalkozó szervezetek feladata a bizalom és a harmónia megteremtése, a vendégforgalom optimalizálása lesz. A turisztikai desztináció-menedzsment (TDM) szervezetek feladata pedig a helyi lakosság, a szabadidő-gazdasághoz

² WIENER VISITOR ECONOMY STRATEGIE 2025

bármilyen formában kapcsolódó szolgáltatók, illetve a látogatók közötti találkozások optimális megszervezése és generálása lesz. Ők szintén új fogalmat határoznak meg: desztináció helyett élménytér.³

Tehát minden előremutató szakmai álláspont abba az irányba mutat, hogy a turizmus fejlesztését nem szabad ész nélkül, kizárólag a növekedést szem előtt tartva elindítani, hanem a harmonizált, helyi viszonyokat figyelembe vevő és az értékeket megőrző fejlődésre kell a stratégiát építeni.

Vissza a kályhához!

A rossz dolgoknak is van jó oldala. Itt vagyunk a COVID miatti bezárkózások vége felé, ami azt jelenti, hogy mindenki újra indul. Az új szolgáltatások sokkal nagyobb eséllyel indulnak a régiekkel szemben, mint máskor, ha most jól startolunk, az hosszú távú előnyt jelenthet. Felértékelődtek továbbá olyan szempontok, amelyek korábban jobban háttérbe szorultak: tömegturizmus helyett inkább a kisebb látogatottságú helyek fognak előnyt élvezni, a zárt terek helyett többen szívesebben választják a természet kínálta élményeket. Jobban előtérbe került a higiénia és a biztonság.

³ Linz verändert Tourismuskonzept - 2021

3. Helyzetkép a Rába turizmusban

A közvetlen Rábához tartozó turizmusnak két fő ága van:

- horgászat és
- evezés a vízén.

Ezek mellett természetesen az **élmény** teljessé tételéhez további lehetőségek is csatlakoznak:

- természetjárás,
- kerékpározás,
- lovaglás,
- látnivalók,
- gasztronómia,
- szállás,
- további szolgáltatások.

Mindezek összessége fogja megteremteni azt az élményt, amely miatt a látogatók jól érzik magukat nálunk és visszatérnek hozzánk.

Célcsoportok:

- fiatal és középkorú párok,
- aktív családok (elsősorban a térségből),
- baráti társaságok,
- aktív 50 év feletti korosztály (egyre nagyobb hangsúllyal jelennek meg az aktív turizmus minden területén) elsősorban belföldről.

Fogalomtisztázás: A turisztikai elemzések során figyelembe kell venni a turisztikai szempontból rendelkezésre álló napi szóhasználatban leginkább turisztikai infrastruktúraként emlegetett elemeket. Valójában azonban esetünkben kisebb mértékben érdekes a turisztikai infrastruktúra, sokkal inkább az elsődleges szuprastruktúrára koncentrálunk és bizonyos helyeken

a másodlagos szuprastruktúrát is létre kívánjuk hozni. A megfelelő szakmai szóhasználat szerint a turisztikai infrastruktúrához soroljuk a turisztikai közlekedési szállítóeszközöket (síliftek, függővasutak, fogaskerekű stb.), a helyi idegenforgalom létesítményeit: a vendégek pihenését és sporttevékenységét szolgáló létesítményeket (fürdők, sportpályák, sétautak stb.), a szórakozóhelyeket, a konferenciaközpontokat, az információs szolgálatokat. Elsődleges szuprastruktúra alatt a kereskedelmi szálláshelyek és a vendéglátóegységek jelenlétét értjük, a másodlagos szuprastruktúra pedig a szolgáltató szféra egységeit foglalja magába: ajándéküzletek, légitársaságok, utazási irodák, pénzváltók, információs irodák stb. Azonban annak érdekében, hogy a nem turisztikai szakemberek számára, akik e tanulmányba inkább csak beleolvasnak, nem minden esetben alkalmazzuk ezt a szóhasználatot. Kiszállóponti infrastruktúra vagy helyenként csak kiszállópont alatt jelen anyagban azokat az alapfeltételeket értjük, amik a kulturált utazási közbeni pihenést szolgálják ki: mosdó, vízvételi lehetőség, átöltözési lehetőség, eső elleni védelem a minimum, de nem árt, ha van kényelmes ülőhely, (többségében valamiféle szálláslehetőség – minimum sátorozóhely) étkezési lehetőség és egyéb szolgáltatás vagy szabadidős tevékenységre lehetőség.

A vízen való evezéshez kapcsolódó helyzetet a folyón a továbbiakban „végig haladva” vizsgáljuk.

A Rába Alsószőlőknél lép be Magyarországra Ausztriából. Ausztriában is érdekes részek vannak, ezért érdemes lesz a jövőben egy szorosabb együttműködést kialakítani az osztrák kollégákkal, elsősorban a Naturpark Raab-bal.

Alsószőlőknél duzzasztómű zárja el a Rába teljes szelvényét. A be- és kiszállás a hajóból nem megoldott ezen a ponton és kiszállóponti infrastruktúra⁴ sem áll rendelkezésre. A helyi egyesület (Alsószőlőnki Sport és Turisztikai Egyesület) általában a Naturpark Raab kérésére vezet túrákat, annak eszközparkját használva. Az Alsószőlőnk és Szentgotthárd közötti kb.

10 km-es szakasz a folyó legszebb, legérzékenyebb része. Itt még gyorsabb is a folyás, valamivel több gyakorlatra van szükség, mint a folyó többi szakaszán.

Szentgotthárd jelenleg a legjobban kiépített pont, mivel itt a duzzasztógát már nem csak hallépcsővel, de csónakcsúszdával is rendelkezik, így itt nem kell kiszállni a hajóból az áthaladáshoz. (Azonban, aki ki szeretne, azt is megteheti, ennek is megvan a helye.) Ezen felül az Alpokalja Motel és Kemping a fejlesztéseknek és modernizálásoknak köszönhetően egy jó kiszállópont már most is és további fejlesztése is tervben van. Az egységet Szentgotthárd város üzemelteti. A város elkötelezett a Rába turizmus hálózatos fejlesztése mellett.

Újabb 10 km után következik egy újabb duzzasztógát Magyarlaknál. A kiszálló stég mobil stég formájában nemrég kiépítésre került, a beszállás a duzzasztó alatti sekély, öbölszerű részen megoldható, esetleg később szükség lehet egy mobil stégre vagy egyéb megoldásra.⁵ Itt tehát át lehet jutni biztonságosan a duzzasztógáton, de jelenleg nincs megállópont és nem is szükséges, mivel a következő csupán 1 km-re van innen.

Csörötnek település 2006-ban kötelezte el magát a Rába turizmus mellett. Ekkor hozták létre az Akácfa Kempinget, ami vízitúra kikötő is egyben. Minden szempontból jó körülmények vannak itt. Innen indul a „Rábalapátolás” nevet viselő hivatalos verseny és más vízhez kötődő programot is szerveznek. Az önkormányzat és a kemping eszközökkel is rendelkezik: 8 db 3 személyes kenu és minden hozzá kapcsolódó felszerelés, hajók szállítására alkalmas tréler és egy 8+1 fős kisbusz is várja az evezni vágyókat. A települési önkormányzat mellett a Weking Egyesület aktív ezen a helyen.

Egy 8 km-es szakaszt követően közelíthető meg Rátót és Rábagyarmat között a Berek sátorozóhely, amely szintén megfelelően kiépített megállópont

⁵ A legideálisabb persze az lenne, ha minden duzzasztógát átjárható lenne vízen is, ennek azonban egyrészt rendkívül nagy költségigénye lenne, másrészt pedig a Vas megyében található 6 duzzasztógátból csak 2 van a Vízügyi Igazgatóságok kezelésében és állami tulajdonban (Szentgotthárd (NYUDUVIZIG) és Nick (EDUVIZIG)), a többi külföldi tulajdonosokkal, magánkézben van, így egyeztetési, jogi és érdekeltségi problémák is vannak.

vizesblokkal, főzési, sportolási, sátorozási lehetőséggel. Kerékpáros pihenő is egyben.

Egy kicsit többet – 14 km-t - kell lapátolni a következő kiszállópontig, ami Csákánydoroszló határában található. A korábban is kedvelt megállóhelyen jelenleg zajlik az átalakítás, amelynek eredményeként egy összetett élményt kínáló látogatóközpont jön létre. Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság Rába élővilágát bemutató látogatóközpontja mellett a Kormorán Kenu Egyesület klubháza is felépül, így vizesblokkok, öltözők, konyha, sátorozási lehetőség is várja a látogatókat, továbbá egy modern, témába illeszkedő játszótér és kerékpár- és kenutároló is megtalálható lesz, így a városok mellett itt lesz a legösszetettebb élményközpont, ahol a szintén kiválóan összekapcsolódik a vízi és a kerékpáros turizmus. Az Egyesület jelenleg is 21 kenuval, 3 egyszemélyes kajakkal, 1 felfújható SUP-pal és egy fémből készült motoros hajóval is rendelkeznek, továbbá egy trélerrel, ami 8 hajó és az ahhoz kapcsolódó felszerelés szállítására alkalmas. A jelenlegi pályázatból pedig további hajók (a kezdők számára is megfelelő raft csónakok is) és kerékpárok, valamint további szállítóeszköz beszerzése is megvalósul, ami tovább bővíti az eszközkészletet.

Egy újabb ekkora etap után érkezik meg a hajós Körmentre, ahol a turizmus mellett a versenysport is helyet kapott. Azonban a legnagyobb probléma is itt volt korábban, mivel a duzzasztógát közelében a vízi közlekedés rendkívül balesetveszélyes volt. Ennek megoldása nemrég egy Körment Város Önkormányzata által elnyert forrásnak köszönhetően teremtdött meg, amelynek révén 1-1 mobilstég került telepítésre a ki- és beszállás biztonságos megteremtése érdekében. Az Aktív- és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ pedig arra törekszik, hogy közép- illetve hosszú távon a folyó hosszirányú átjárhatóságának biztosítása érdekében csónakcsúszda és hallépcső is épüljön. Mivel ez szintén magánkézben van, széles körű egyeztetés szükséges ennek kivitelezéséhez.

A Rábához kapcsolódó fejlesztések egyébként folyamatosak a városban. Nemrég egy kisebb szállásépület került kialakításra a folyóparton, jelenleg pedig egy TOP projekt van folyamatban, amely egy Ökoturisztikai centrum fejlesztését célozza a turisták fogadására alkalmas kiszolgáló helyiségekkel és turisztikai célú bemutatótermekkel. Az Ökocentrum és fogadóhely a

természeti értékek bemutatása mellett megállóhely – pihenőhely funkciót is ellát majd a térségbe érkező vízi, kerékpáros és gyalogos turisták részére. A tervezett Ökocentrum aktív turizmushoz kapcsolódó turisztikai funkciókkal az alábbi szolgáltatásokat biztosítja: a kerékpáros és vízi turizmust kiszolgáló szerviz és üzlet, amely az igények szerinti háttérrel biztosítja; a turizmust kiszolgáló mellékhelyiségek, öltözők, zuhanyzók, WC-csoport elhelyezése; vendéglátó egység elhelyezése, mely büfészerűen működik; az ismeretterjesztést, információ átadást segítő helyiségek, installációk elhelyezése. E mellett az ökocentrum parkja is megújul (itt is lesz kikötő), továbbá megvalósul a kerékpáros összeköttetés az Őrség és Körmend között.⁶

Körmenden ezen kívül még több szállás, étkezési és egyéb lehetőség várja a látogatókat.

A város részvétele mellett, azzal együttműködésben itt tevékenykedik a Bereki Bárkás Egyesület, amely a kenutúrák mellett a környezetvédelemre és a versenysportra is koncentrálnak. Szakmai háttérük mellett eszközökkel is rendelkeznek: 18 túrakenu és 2 túra kajak, valamint egy mentésre is alkalmas motorcsónak, hajószállító utánfutó és a túrázáshoz szükséges egyéb felszerelés is megtalálható náluk.

Szintén Körmenden tárolja az eszközeit a Weking Egyesület, akik kb. 20 kenuval, 30 fő számára elegendő evezéshez szükséges eszközzel és egy hajószállító trélerrel rendelkeznek.

8 km evezés után Magyarszecsőd következik. Itt jelenleg nincs semmilyen fogadóegység, viszont hamarosan átadásra kerül egy szállásépület, majd további szállás és szolgáltatás fejlesztése várható.

Újabb 7 km megtétele után Molnászecsődön egy kemping várja a túrázókat, ahol kiszállásra, sátorozásra és étkezésre is lehetőség nyílik.

Újabb szálláslehetőség a következő 9 km után következik. Rábahídvégen a Csodaszarvas Tájpark egy újabb összetett élményt és többféle lehetőséget kínáló látogatóközpont. A part mellett most fejlesztik a kiszállóponzt, de

⁶ <http://www.kormend.hu/oNKORMaNYZAT/Projektek.html> [2021.03.30.]

feljebb már most is zsetonos zuhanyzó és további lehetőségek várják a túrázókat.

1 km-re innét található a Viking kocsmá, ami régi megállóhelynek számít, nomád sátorozási és étkezési lehetőség várja itt a vízitúra szerelmeseit.

Innét 7 km-re van egy kizárólag esőbeállóval rendelkező kikötő Püspökmolnáriban.

Újabb 7 km evezést követően lehet eljutni Zsennyére. Itt csak magán horgásztanyák vannak, más nincs.

Újfent 7 km-t kell lapátolni Rumig, ahol meg lehet ugyan állni, de nincs semmilyen kiépített lehetőség. A településen ettől függetlenül van étkezési és szálláslehetőség.

9 km-re innen Meggyeskovácsi következik, ahol szintén csak magán halásztanyák vannak.

A következő település Ikervár, innen 4 km-re található vízen. Itt újabb duzzasztógát található, ami előtt és után szintén szükség lenne úszóstégekre. Jelenleg nincs különösebb kiszolgáló egység, de jelenleg folyik a Batthányi kastély felújítása, melynek telkét egy hosszú szakaszon határolja a Rába, így a tervekben szerepel egy kikötő létesítése is.

Sárvár 14 km után következik. A parton nincs fogadólétesítmény, viszont a város számtalan lehetőséget kínál. A korábbi kikötőhelynél nemrég nyílt egy halas étterem, ami az ételek és italok mellett kellemes hangulatot és jó kilátást kínál.

Nick a következő megállási lehetőség, ami viszont 19 km evezés után érhető el. Ez egy kiépült terület. Van duzzasztógát, de ennél létezik kivételi és berakási lehetőség.

Az utolsó vasi település a folyó mentén Pápoc, innét 9 km-re található. Volt idő, amikor kedvelt hely volt, de jelenleg nincs semmi a kenusok számára.

A túráztatásba elsősorban a helyi szervezetek bekapcsolását tartjuk kíváncsnak.

Turizmust befolyásoló vízügyi szempontok⁷:

A Rába rendkívül változatos vízjárású folyó, ezért a mindenkori vízjárást, vízállást, vízhozamot előre nagyon nehéz meghatározni, az előrejelzések is csak 1-2 napra előre megbízhatónak. (A www.vizugy.hu oldalon megtalálhatóak az aktuális vízállások és előrejelzések.) A folyó szélsőséges vízjárása miatt a mindösszesen néhány m³/s kisvízi hozamok mellett nagyvízi időszakban ennek akár több százszorosa is érkezhetsz a Rábán, amely a vízi turizmusra meghatározó hatással van. Szintén fontos kiemelni, hogy a magaspartok, a vándorló meder, és az emiatt bedőlő fák, a kialakuló zátonok, uszadéktorlaszok jelentősen befolyásolják a vízi turizmust és a folyóval kapcsolatos szinte összes funkciót. Az előzőekre tekintettel korlátozottan állnak rendelkezésre olyan szakaszok, ahol a vízi turizmus fejlődéséhez elengedhetetlen közvetlen kapcsolat megteremthető a környező területekkel (part közeli kiszolgáló létesítmények elhelyezése, vízre szállási helyek kialakításának lehetősége, stb.).

A levonuló árvizek sokszor gyors lefolyásúak. Jellemző hogy a vízgyűjtőn lehullott, jelentősebb lefolyást képező csapadékból rövid időn belül, hirtelen, heves áradások jöhetnek létre a Rábán, amelyek közvetlen veszélyt jelentenek a vízitúrázók számára is.

Fontos kiemelni, hogy a biztonság érdekében a Rábára tervezett vízitúrák, csónakos, kenus bejárások előtt mindenképpen tájékozódni szükséges az aktuális vízállásokról és az előrejelzett várható vízállásokról.

A Rába folyómeder, a Rába-völgy egy része az ún. nagyvízi mederben fekszik. A nagyvízi mederre vonatkozóan a 83/2014. (III.14.) Kormányrendelet rendelkezik, amely tartalmazza a nagyvízi meder, a parti sáv, a vízjárta és fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokat. A vonatkozó jogszabályok értelmében a folyók nagyvízi medrének elsődleges funkciója az árvíz, a jég és az uszadék akadály nélküli levezetése, azaz az árvízvédelmi funkció

⁷ A Rábához kapcsolódó két Vízügyi Igazgatóságtól kapott információk alapján

elsődlegességét biztosítani szükséges. A vízi turizmushoz kapcsolódó tevékenységek nem akadályozhatják a vízügyi szakfeladatok és a fenntartási munkák ellátását.

A Rába nem hajózási útvonal, így a folyón nincsen kijelölt hajóút. Erre tekintettel sem folyókilométer táblák, sem hajózási jelek nem kerültek kihelyezésre, a veszélyekre (pl. duzzasztóművek) sem hívja fel semmi a figyelmet. Ahol pedig hajózó út nem került kijelölésre, ott a Vízügyi Igazgatóságoknak nem feladata a hajózó út és az ehhez kapcsolódó hajózási jelek biztosítása.

Folyamatos bejárások során próbálják a Vízügyi Igazgatóság munkatársai felderíteni a torlaszok, uszadékfelhalmozódások szempontjából kritikus folyószakaszokat, de csak az árvízvédelmi szempontból fontos torlaszok eltávolítása a feladatuk. Segítséget jelente számunkra, ha a túrázók is tájékoztatást adnának a nagyobb, túrázást megnehezítő torlaszokról.

Vízügyi szempontból a parti sávot a terület tulajdonosának, vagyongazdálkodójának rendben kellene tartania, a dőlésveszélyes fákat ki kellene vágni a területen, a faanyagot el kellene szállítani. Semmilyen hulladékot, még a zöldhulladékot sem szabadna a folyóba szórni, vagy a parti sávon, ártéren otthagyni. (Egy árvíz esetén történő bemosódásuk szintén növeli az uszadék mennyiségét.)

A zátonyok, uszadékok eltávolítása, a folyógazdálkodási feladatok ellátása jelenleg nehézkes bizonyos szakaszokon, mivel természetvédelmi szempontból az ún. természetes állapotban tartás a legfontosabb természetvédelmi cél. Az árhullámok biztonságos levezetése, a medervándorlás mérséklése, az uszadék mennyiségének csökkentése érdekében szükséges lenne folyógazdálkodási beavatkozások elvégzésére is, de erre jelenleg nincs lehetőség. Ezek – ésszerű mértékben való megvalósítása⁸ – a víziturizmus lehetőségeit is javítanák és biztonságosabbá válhatna a folyó.

⁸ Mivel az átjárhatóság, árvízvédelem és természetvédelem, élőhelyvédelem érdekei gyakran ütköznek, ezért ezek a beavatkozások sem végezhetőek el bárhol és bármilyen mértékben. Az átjárhatóság mellett a vadvízi jelleg megőrzése is fontos szempont, az élőhelyek megtartása pedig szintén lényeges körülmény.

A Rába folyó Alsószölnök – Sárvár között fekvő szakasza a Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság kezelésében van. (Innen Győrig, a Duna torkolatig pedig az Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatósághoz tartozik.) Ezen szakasz szinte teljes egészében Natura 2000 besorolású természetvédelmi terület (a teljes külterületi és néhány esetben belterületi szakaszok is).

A folyó felsőbb szakaszához képest Sárvár alatt – részben mesterséges, részben természetes folyamatok miatt – alapvetően eltérő morfológiai adottságok a jellemzőek. Az egységes árvízvédelmi rendszer kialakulásával a teljes szakasz mentén húzódnak elsőrendű árvízvédelmi töltések, a kis-és középvízi szabályozás során pedig számtalan kanyarátvágás, partvédő művek és szabályozási művek kerültek kiépítésre az elmúlt évtizedekben. Ez a szakasz tehát szabályozottabb, viszont természeti szempontból kevésbé vonzó.

A másik szakaszon ennek az ellenkezője igaz. A Natura 2000 területek fenntartására külön fenntartási tervet is készítettett az illetékes Nemzeti Park Igazgatóság, amelyben a megfogalmazott intézkedési javaslatok több esetben konfliktusforrást képeznek az árvízi biztonságot fenntartó, árvízi veszélyhelyzetben adódó károk mérséklését szolgáló, folyófenntartási, folyógazdálkodási vízügyi intézkedésekkel. A torlaszok egy része a vízitúrázást is akadályozza, veszélyezteti, ezek eltávolítása turisztikai érdek is lenne. A vízügyi szempontból kívánatos meder kialakulásához a Vízügyi Igazgatóságnak és az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóságnak közösen kellene folyamatos folyógazdálkodást végeznie. Ehhez a munkához azonban egyelőre sem együttműködési megállapodás, sem a szükséges mértékű költségvetési forrás nem áll rendelkezésre. A két szervezet között azonban folyamatos a párbeszéd, így az érdekek egyeztetése és ezzel a folyótorlaszok kérdésének részbeni megoldása akár középtávon rendeződhet valamilyen mértékben.

A 147/2010. (IV.29.) Kormányrendelet tartalmaz előírásokat a vízi létesítmények építéséről és elhelyezéséről, valamint a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre, valamint ebben foglalmazták meg a létesítményekre vonatkozó általános szabályokat.

Fix víziállások (stégek) létesítése nem javasolt a Rábán a vízszintek jelentős változékonysága miatt. Helyettük úszóművek létesítése lehetséges a

vonatkozó eljárások lefolytatásával, szükséges engedélyek beszerzésével, valamint a terület- illetve a vízfelület használatára vonatkozó megállapodások megkötésével. Mivel a folyómeder a Magyar Állam tulajdona, a vagyonkezelői hozzájáruláson (és – az esetek többségében – nagyvízi mederkezelői hozzájáruláson) kívül a stégek, vízállások telepítéséhez mederhasználati szerződés megkötése is szükséges.

Nem szabad elfeledkezni arról sem, hogy az elkészült létesítményeket fenn kell tartani, valamint üzemeltetni is kell őket. Ellenkező esetben hamar használhatatlanná válnak. Csak akkor szabad a megvalósításukba belevágni, hogy a fenntartásukhoz az intézményi/személyi háttér, valamint a szükséges pénzügyi fedezet is rendelkezésre áll.

Két helyen van a Vízügyi Igazgatóságok kezelésében nagyobb létesítmény: A Szentgotthárdi duzzasztógát, amely a Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatósághoz tartozik. A duzzasztógátat átépítették és egy kis vízerőművel együtt úgy került átadásra 2017-ben, hogy már hallépcső és csónakcsúszda is kialakításra került. A Nicki duzzasztómű az Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatósághoz tartozik. Ezt 2018 július végén kezdték el átépíteni és a munkák 2020 júliusában fejeződtek be. A KEHOP projekt keretében elkészült a Nicki duzzasztómű és a Kis-Rába zsilip rekonstrukciója, valamint a Kis-Rába II. zsilip eltömedékelése. A duzzasztómű rekonstrukciós munkáinak főbb elemei a gépészet, az irányító rendszer és a vasbeton szerkezetek felújítása volt. A projekt keretében megvalósult a duzzasztó felvizen található csónak kiemelő rámpa környezetének rendezése is. Így a korábbiakhoz hasonlóan továbbra is biztosított a duzzasztónál a csónakok átemelése a felvízen, a csónakkiemelő rámpa segítségével, és az alvízen is van a parton kialakított sólya.

A zátonyok és torlaszok, szakadópartok, változó vízjárás miatt csak gyakorlott, a területet általánosan és az aktuális állapotnak megfelelően is ismerő túravezetőkkel javasolják a túrázást a Vízügyi Igazgatóságok.

Természetvédelmi szempontok:⁹

⁹ Egyeztetés az Őrségi Nemzeti Park Igazgatósággal

A Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság RaabSTAT című, Interreg V-A Ausztria-Magyarország Együttműködési Program keretében lezajlott projektje alapján a folyó magyar szakasza, a vizsgált három biológiai minőségi elem kombinált értékelésével „az egy mindent visz” elv¹⁰ alapján, Magyarországon mérsékelt ökológiai állapotúnak értékeltük a Rába és a Lapincs folyók teljes magyarországi szakaszát. Túlnyomó részben a kovaalgák okozták ezt a minősítést, mivel ennek a csoportnak voltak a legrosszabb eredményei, jelezve így a pontszerű és diffúz tápanyagforrások nyilvánvaló hatását. A 2019-es vizsgálatok eredményei azt mutatják, hogy a Rába felső szakasza (az országhatártól Sárvárig) jó ökológiai állapotban van.¹¹ Az Uraiújfalu és a Mosoni-Duna összefolyás közötti szakasz pedig mérsékelt állapotú. A halak esetében a hidromorfológiai feltételek javítása érdekében tett intézkedések biztató eredményeket hoztak a felső szakaszokon.

A vízi makroszkópikus gerinctelenek vizsgálati eredményei a Rába magyarországi szakaszán, azt mutatják, hogy a felső folyószakaszok magas strukturális diverzitása jobb élőhelyi viszonyokat biztosít ennek a biológiai elemnek, mint a folyó alsó, duzzasztógátak közé szorított szakasza. A diatóma fajok eredményei szintén azt mutatják, hogy a teljes magyarországi szakasz mérsékelt ökológiai állapotú. Összegezve, a Rába ökológiai állapotának javítása érdekében tett intézkedéseknek az utóbbi években pozitív hatása van, de a jó ökológiai állapotot még nem sikerült elérni minden helyszínen.¹²

Az Őrségi Nemzeti Park része a folyó Alsószölnök – Csákánydoroszló közötti szakasza. A teljes magyarországi szakasz Natura 2000 terület, ezen felül az Alsószölnök – Sárvár szakasz Ramsari terület¹³ is.

¹⁰ Az „az egy mindent visz” elv a VKI (Vízkeretirányelv) fontos tudományos alapelve. Ami azt jelenti, hogy amint csak egy kritérium „mérsékelt” lesz, de a többi „jó” minősül, úgy a teljes vízfolyás a „mérsékelt” besorolást kapja.

¹¹ Ez a vízturizmus által érintettebb szakasz.

¹² RaabSTAT projekt nyilvános anyagai.

¹³ „Ramsari Egyezmény:

Hivatalos nevén az egyezmény a nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyekről, különösen, mint a vízimadarak élőhelyeiről a természetvédelmi államközi megállapodások legrégebbike. Századunk második felében a vizes élőhelyek átalakításának, pusztulásának felgyorsuló üteme eredményezte azt a nemzetközi összefogást, mely az egyezmény létrehozásához vezetett. Több mint negyven éves története során az egyik legdinamikusabban fejlődő nemzetközi

A Vas megyei szakasz természetvédelmi kezelője az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság (továbbiakban: ŐNPI).

Mivel az egyéni és kiscsoportos túrázás jelenleg a Rábán nem kötött természetvédelmi engedélyhez, ezekben az esetekben a természetvédelmi szempontok érvényre juttatása a túrákat szervező egyesületek, vállalkozások és az ŐNPI együttműködésével érhető el.

Az ŐNPI ezért már korábban lefolytatott egy egyeztetést az érintett szervezetekkel a Rábán zajló víziturizmus szabályozásával kapcsolatban. Ennek során hangsúlyozták, hogy a Rábát kímélő turizmus az abban részt vevő egyesületek számára is előnyt jelenthet, mivel biztosítja a folyó vonzerejének hosszú távú fennmaradását. Az egyeztetésen a következő megállapodások születtek:

- ▷ Túravezető-képzés: A túravezetők képzésébe az eddiginél nagyobb mértékben integrálni kell a természetvédelmi ismereteket, amelyek kiterjednek a főbb természeti értékek megismerésére, a jogszabályok áttekintésére, valamint a víziturizmussal kapcsolatos természetvédelmi elvárások elsajátítására is. Az ŐNPI biztosítja a képzéshez szükséges szakmai háttérrel, tananyagot és oktatókat egyaránt. Az egyesületek továbbá a jövőben törekszenek arra, hogy csoportjaikat olyan személyek vezessék, akik a természetvédelmi képzésen részt vettek. Az ŐNPI ezen felül lehetőséget biztosít a túravezetőknek arra, hogy polgári természetőrökké váljanak. A meghirdetett képzésekről az egyesületeket értesíti, és a tananyagba beépíti a Rábával kapcsolatos tudnivalókat is.
- ▷ Kíméleti szakaszok és kíméleti időszak kijelölése: A Rába természetvédelmi szempontból legértékesebb szakasza a csörötneki és csákánydoroszlói kikötők közti szakasz, amely egyedülállóan gazdag

természetvédelmi egyezményként fokozatosan szélesítette ki tevékenységét és a jelenleg 169 aláíró ország, számos nemzetközi partner társadalmi szervezet (BirdLife International, WWF és az IUCN), valamint más egyezményekkel kiépített működő kapcsolatrendszer feljogosítja, hogy a vizes élőhelyek, valamint a vízi ökoszisztémák megőrzése érdekében globális szinten lépjen fel. Eredetileg a rohamosan csökkenő vízmadár-állományoknak kívántak a csatlakozó országok védelmet biztosítani. A tapasztalatok azonban hamar rávilágítottak arra a tényre, hogy önmagában az élőhelyek védelme nem elegendő, magát az ökológiai rendszert kell megőrizni, amely képes az ott előforduló fajok eltartására.” (forrás: <http://www.termeszetvedelem.hu/ramsari-egyezmeny>)

kanyarulatokban, zátonyokban, illetve változatos áramlási viszonyokat mutató szakaszokban. Ebből kifolyólag ezen a szakaszon fészkel a legtöbb védett madár is, úgymint a kis lile és a billegető cankó. Ezen fajok a zátonyok talajára készítik fészkeiket, így fokozottan kitettek a taposásnak és más emberi zavarásnak egyaránt. A költési időszakban, ami május 1. és június 30. között van, a fenti szakaszt fokozottan kímélni szükséges, hogy az értékes madárvilág fennmaradjon.

- ▷ Partraszállás, táborozás korlátozása: A zátonyokon való kikötés, és főként az ott történő táborozás, tűzrakás rendkívül veszélyes a költő madarakra nézve. Szélsőséges esetben a fészkek eltaposásához vezethet, de önmagában a zavaró emberi jelenlét is eredményezheti a költés megghiúsulását (pl. a tojások kihűlése miatt). A kijelölt kíméleti szakaszon, fészkelési időben minimálisra kell korlátozni a zátonyokon való tartózkodást, e célra a hivatalos kikötőhelyeket kell használni. Táborozásra és tűzrakásra ugyancsak a kikötőket kell használni. Mivel azonban nincs elegendő kikötőhely, néha köztük is szükséges lehet pihenők tartása. Ebben az esetben a madarak zavarásának megelőzése érdekében az alábbi intézkedések megtétele szükséges: Az ismert fészkelőhelyek táblával való megjelölése, a kikötésre alkalmas partszakaszok/zátonyok kijelölése, valamint a túravezetők tájékoztatása a védett madarak által használt zátonyok jellemzőiről (közös terepbejárással és akár applikáción keresztül).
- ▷ Csoportok méretének és számának korlátozása: Elsősorban a kíméleti szakaszon, ott is leginkább a fészkelési időszakban, szükség van az emberi zavarás elviselhető szinten tartására. A csoportok méretének felső határa 16 hajó és legfeljebb 40 fő lehet, egy adott szakaszon pedig naponta legfeljebb 3 csoport indulhat. A résztvevők megegyeztek abban is.
- ▷ Együttműködés felmérésben és ellenőrzésben: A Rába természeti értékeinek felmérésében a jövőben az egyesületek tagjai is szerepet vállalnak. Ehhez az ŐNPI megadja, hogy mely fajokról van szüksége információkra, valamint, hogy azokat milyen formában tudja fogadni. Az ŐNPI az információkat a folyón tapasztalt illegális tevékenységekkel kapcsolatban is, úgymint hulladéklerakás, orvhalászat vagy táborozás.

Minden esetben alapvető fontosságú az észlelés földrajzi koordinátájának megadása.

- ▷ Együttműködés a természeti értékek bemutatásában: Minden résztvevőnek érdekében áll a Rába természeti értékeinek bemutatása, ezzel a lakosság szemléletének környezettudatosabbá formálása. Ehhez az ÖNPI szakmai segítséget nyújt az egyesületeknek. Egyrészt a túravezető-képzések során, másrészt tájékoztató anyag elkészítésével. Felmerült már ekkor egy túrázóknak szóló, színes képekkel illusztrált leporelló elkészítésének gondolata is, melyre akkor kerülhet sor, ha a szükséges anyagi források rendelkezésre állnak.

A természetvédelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 38. § (1) i) pontjának értelmében a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges azonban a nemzeti park területén a közösségi és tömegsport események rendezéséhez. Ennek alapján a Rábán szerevezett versenyekre (Rába maraton, Rába lapátolás, stb.) engedélyt kell kérni (valamint engedélyt kellene kérni 100 fő felett a meghirdetett túrák esetében is, ilyen azonban jellemzően nem fordul elő a Rábán). Az ilyen esetekben a természetvédelmi előírások az engedélybe kerülnek bele. Általában a következő feltételek kerülnek bele az engedélybe:

- A verseny rajtját a lehető legszorosabb követési idővel kell lebonyolítani
- A védett állatfajok zavarásának, károsításának elkerülése érdekében csak a kijelölt megállóhelyen kerülhet sor kiszállásra. Kavicszátonyokon történő kiszállás kifejezetten kerülendő, mivel ez veszélyes az ott költő védett fajok miatt.
- Ügyelni kell arra, hogy a folyóba semmilyen hulladék ne kerüljön.
- Rendkívüli esemény bekövetkeztét azonnal jelezni kell a természetvédelmi kezelői feladatokat ellátó Órségi Nemzeti Park igazgatóságnak.
- Az esetleges balesetekért a verseny rendezője a felelős.
- Az engedély nem mentesít a további hatósági engedélyek, kezelői hozzájárulások megszerzése alól.

Továbbá felhívja a figyelmet arra a Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság kezelői hozzájárulásában foglaltakat is be kell tartania a rendezőknek, amelyben javasolják az útvonal bejárását, kötelezi a szervezőt a vízállásról való tájékozódásra, valamint arra, hogy az engedélyt magánál tartsa, felhívja a figyelmet, hogy mindenki saját felelősségre vehet részt a versenyen, továbbá, hogy tilos árvíz, árvízi védekezés idején megrendezni a versenyt, valamint hogy csak jó látási viszonyok között lehet haladni a folyón.

Horgászati szempontok:¹⁴

Horgászati szempontból az illetékes szervezet a Sporthorgász Egyesületek Vas Megyei Szövetsége. A Szövetség jelenleg 25 vasi és 4 zalai folyóvíz, valamint 19 vasi és 2 zalai állóvíz halászatra jogosultjaként tevékenykedik 1397,19 ha vízterületen Vas és Zala megyében. A 2020. évben a Szövetség 27 tageszületében 11.082 tag volt. A szervezet működésében a sporthorgászat feltételeinek megteremtése, a természetvédelem, a hal és élőhelyének védelme mellett, az ifjúságnevelés kapja a fő hangsúlyt. A szervezet arra törekszik, hogy a kezelésében lévő vízterületek természeti értékeit megóvja, fejlessze, bővítse, és folyamatosan növelje az ismeretségét hazánkban és külföldön egyaránt. Továbbá dolgozik azon, hogy horgászvizei kedvelt és a társadalom széles csoportja számára elérhető, halban gazdag sporthorgász helyszínekké váljanak, ezáltal kellemes, kulturált kikapcsolódást nyújtsanak minden látogatónak és tageszületi horgásznak. Érdekképviselési tevékenységet is ellát a szervezet a Magyar Országos Horgász Szövetség tagjaként látja el. A családtagokat és a hozzátartozókat is figyelembe véve a Sporthorgász Egyesület Vas Megyei Szövetsége, több mint 40.000 fő természetkedvelő Vas és Zala megyei lakos érdekeit tartja szem előtt.

A 2020.évi területi horgászjegy váltási adatok alapján megállapítható, hogy a COVID járvány ellenére is fokozott az érdeklődés a horgászvizek iránt. A 2000-es években a Rábát az évtized folyójának választották, mert hazai vízfolyásaink közül kiemelkedő természeti értéket képvisel. Ezen páratlan

¹⁴ Egyeztetés a Sporthorgász Egyesületek Vas Megyei Szövetségével

vadvízi környezet sokek számára nyújtott biztonságos egyéni szabadidős lehetőséget a koronavírus járvány ideje alatt is. A Szövetség kezelésében lévő horgászvizekre összevont éves, heti, napi jegyek válthatóak, amelyekkel – többek között – a Rába folyó és mellékvizei is horgászhatóak. A 2020. évben különböző felnőtt éves jegyekből 3208 db, gyermek és ifjúsági éves jegyekből 921 db került kiadásra. Ezen 4129 éves jegy váltóból a tapasztalatok alapján 1000-1500 fő látogatja aktívan a Rába folyót. A napi horgász jegyekből 4022 db fogyott a 2020-ban, amelyből kb. 800-1000 db tekinthető a Rába folyóra történő engedélyváltásnak.

Turizmus jelenlegi szabályozása:

Jelenleg a folyó egyik kezelője sem (se a Vízügyi Igazgatóságok, se az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság) méri vagy kíséri figyelemmel érdemben a Rábán zajló turizmust. Horgászati szempontból viszonylag jó becsléssel rendelkezik a Sporthorgász Egyesületek Vas Megyei Szövetsége.

Szabályozás – mint az az előbbiek során kiderült – csak a versenyekre és a 100 fő feletti vízitúrákra van, ez utóbbi azonban nem jellemző. A túrázás a Rábán akkor válik engedélykötelessé, ha a Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság mint vízügyi kezelő és az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság mint természetvédelmi kezelő ennek szükségességében egyetért és ennek feltételeiben meg tud egyezni. Ez esetben kezelői engedély írható elő.

(E mellett hozzájárulás szükséges a Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság vagyonkezelésében lévő ingatlanok, így például a töltések használatához, az azokon történő gépjárművel való közlekedéshez. – Ennek a kapcsolódó szolgáltatások szempontjából lehet jelentősége.)

4. Fejlesztési szükségletek

Ebben a fejezetben az elsődleges szükségleteket vesszük át helyszínenként és a két jelentősebb irányultsági vonalat (evezés és horgászat) különválasztva. Itt tehát pontszerű, elsősorban fizikai jellegű fejlesztésekről beszélünk, amelyeket majd a 6. fejezetben gyúrunk egy komplett egész fejlesztési tervvé hozzátéve a soft elemeket is.

Evezés a Rábán:

Mint az a korábbiakból kiderül a legfontosabb aspektusa a Rábán való haladásnak a folyó hosszanti átjárhatóságának minél jobb megoldása.

Ennek egyik – talán legfontosabb eleme – a stégek megléte, elsősorban a duzzasztógátak/vízierőművek előtt és után. A Vas megyei szakaszon összesen 6 ilyen helyet találunk: Alsószölnök, Szentgotthárd, Magyarlak, Körmend, Ikervár és Nick.

A legideálisabb az lenne, ha minden duzzasztógát átjárható lenne vízen is, ennek azonban egyrészt rendkívül nagy költségigénye lenne, másrészt pedig a Vas megyében található 6 duzzasztógátból csak 2 van a Vízügyi Igazgatóságok kezelésében és állami tulajdonban (Szentgotthárd (NYUDUVIZIG) és Nick (EDUVIZIG)), a többi külföldi tulajdonosokkal, magánkézben van, így egyeztetési, jogi és érdekeltségi problémák is vannak. Ez azonban az élővilág sokszínűsége szempontjából – ld. WeCon projekt eredményei – is fontos lenne, hiszen az egyik legfontosabb elem a természeti élmény, amihez az is hozzá tartozik, hogy a Rába völgy fajgazdagság szempontjából nagyon értékes terület. A legnagyobb akadályt e téren az élővilág szempontjából nem megfelelően kiépített duzzasztógátak jelentik.

Alsószölnöknél található a magyar szakasz első duzzasztógátja. A be- és kiszállás a hajóból nem megoldott. Tehát itt szükség van mind kiszálló, mind beszálló stég kialakítására.

Szentgotthárd jelenleg a legjobban kiépített pont, mivel itt a duzzasztógát már nem csak hallépcsővel, de csónakcsúszdával is rendelkezik, így itt nem

kell kiszállni a hajóból az áthaladáshoz. (Azonban, aki ki szeretne, azt is megteheti, ennek is megvan a helye.) Ami itt javíthatja a komfortot, az a Kempingen belül egy megfelelő beszállópont létrehozása annak érdekében, hogy akár csoportok is beszállhassanak a stégen sőjával.

A következő duzzasztógát Magyarlaknál található. A kiszálló stég mobil stég formájában nemrég kiépítésre került, de a beszálláshoz is szükséges lehet egy mobil stég, bár a beszállás a duzzasztógát alatti nyugodtabb részen megoldható.

A legnagyobb probléma Körmenden volt, mivel a duzzasztógát közelében a vízi közlekedés rendkívül balesetveszélyes volt. Ennek megoldása nemrég egy Körmend Város Önkormányzata által elnyert forrásnak köszönhetően megvalósult, amelynek révén 1-1 mobilstég került telepítésre a ki- és beszállás biztonságos megteremtése érdekében. Az Aktív- és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ pedig arra törekszik, hogy közép- illetve hosszú távon a folyó hosszirányú átjárhatóságának biztosítása érdekében csónakcsúszda és hallépcső is épüljön. A duzzasztógát alatti részre pedig a város közreműködésével egy szlalom pálya kiépítése is tervezett. Mivel ez szintén magánkézben van, széles körű egyeztetés szükséges ennek kivitelezéséhez.

Ikervárnál újabb duzzasztógát található, ami előtt és után szintén szükség lenne úszóstégekre.

Nicknél van a következő és egyben a megyében utolsó duzzasztógát. Egy KEHOP projekt keretében megújításra került a közelmúltban. A duzzasztómű rekonstrukciós munkáinak főbb elemei a gépészet, az irányító rendszer és a vasbeton szerkezetek felújítása volt. A projekt keretében megvalósult a duzzasztó felvizen található csónak kiemelő rámpa környezetének rendezése is. Így a korábbiakhoz hasonlóan továbbra is biztosított a duzzasztónál a csónakok átemelése a felvizen, a csónakkiemelő rámpa segítségével, és az alvízen is van a parton kialakított sólya. A fejlesztés során a vízi átjárhatóság nem valósult meg.

A hosszanti átjárhatóság egy másik fontos akadályozó tényezőjét a Rábán az újra és újra kialakuló torlaszok jelentik. Mivel a Rába nem víziút, így a Vízügyi

Igazgatóságnak nem feladata a vízi útvonal biztosítása, így a torlaszokat csak akkor számolják fel, ha az már árvízi szempontból veszélyes. A torlaszok folyamatos eltávolításának, illetve kialakulásuk mérséklésének megoldása fontos és szerteágazó feladatot jelent, viszont elengedhetetlen az útvonal folyamatos biztosítása érdekében.

A hosszanti átjárhatóság mellett pedig a másik fontos aspektus a kb. 10 kilométerenkénti megállópontok és az ezeken szükséges infrastruktúra megteremtése. A folyó mentén a kiszállóponti infrastruktúra változó mértékben és minőségben van jelen. Ennek kiegyenlítése és folyamatosan elérhetővé tétele elengedhetetlen az összkínálat szempontjából.

Alsószölnöknél érdemes lenne valamilyen nemzetközi szintű fogadóbázist létrehozni, mivel itt lép át a folyó Ausztriából Magyarországra. A Szentgotthárdig tartó kb. 10 km-es szakasz pedig az egyik legszebb (ha nem a legszebb) szakasza a folyónak. Ha szállás nem is kerül kialakításra, de egy egész napos tartózkodást lehetővé tevő evezős központ indokolt lenne. (Akár a helyi Egyesület számára klubház létrehozásával kombinálva.) Természetesen fürdési, átöltözési, étkezési és egyéb „szórakozási” lehetőséget kellene kínálni. Az információknak minimum német és magyar nyelven, de a szlovén határ közelsége miatt, inkább három vagy akár négy (angolul is) nyelven lenne szükséges rendelkezésre állnia.

Szentgotthárd az Alpokalja Motel és Kemping a fejlesztéseknek és modernizálásoknak köszönhetően egy jó kiszállópont már most is, és további fejlesztése is tervben van. A fejlesztések mindenképpen támogatandóak, mivel ez az első település, ahol szálláslehetőséget tudunk kínálni.

Újabb 10 km után következik Magyarlaknál. Itt át kell jutni biztonságosan a duzzasztógáton, de nem szükséges megállópont, mivel a következő csupán 1 km-re van innen.

Csörötneken 2006-ban hozták létre az Akácfa Kempinget, ami vízitúra kikötő is egyben. Minden szempontból jó körülmények vannak itt. Innen indul a „Rábalapátolás” nevet viselő hivatalos verseny és más vízhez kötődő programot is szerveznek. További fejlesztések itt is elképzelhetőek, a gasztronómia minőségi megjelenése a teljes vonalon fontos kritérium lehet.

A Berek sátorozóhely Rátót és Rábagyarmat között szintén megfelelően kiépített megállópont vizesblokkal, főzési, sportolási, sátorozási lehetőséggel. Kerékpáros pihenő is egyben. A továbbfejlesztés, a komfort emelése, illetve szélesítése itt is szóba jön.

Csákánydoroszló határában a korábban is kedvelt megállóhelyen jelenleg zajlik az átalakítás, amelynek eredményeként egy összetett élményt kínáló látogatóközpont jön létre. Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság Rába élővilágát bemutató látogatóközpontja mellett a Kormorán Kenu Egyesület klubháza is felépül, így vizesblokkok, öltözők, konyha, sátorozási lehetőség is várja a látogatókat, továbbá egy modern, témába illeszkedő játszótér és kerékpár- és kenutároló is megtalálható lesz, így a városok mellett itt lesz a legösszetettebb élményközpont, ahol a szintén kiválóan összekapcsolódik a vízi és a kerékpáros turizmus.

Körmenden több fejlesztés is zajlik jelenleg. Körmend méretéből és elhelyezkedéséből adódóan kiszállópont és elosztópont lehet. Jó a kapcsolódása a kerékpáros turizmushoz is, a jövőben megvalósul a kerékpáros összeköttetés az Őrség és Körmend között, így az Őrség bekapcsolására itt is kiváló lehetőség van. A város amúgy is nagyobb központ az evezés szempontjából, több egyesület is itt tárolja a hajókat és egyéb felszereléseket, valamint a versenysport is itt kapcsolódik be.

Magyarszecsődön nincs semmilyen fogadóegység, szükség lenne viszont kiszállópont létesítésére. Hamarosan átadásra kerül egy szállásépület, majd további szállás és szolgáltatás fejlesztése várható, van tervben kikötő is, amivel ez részben megoldódik, viszont szükség lenne az étkezési lehetőség biztosítására is.

Molnaszecsődön egy kemping várja a túrázókat, ahol kiszállásra, sátorozásra és étkezésre is lehetőség nyílik. A fejlesztés itt is indokolt.

Rábahídvégen a Csodaszarvas Tájpark egy újabb összetett élményt és többféle lehetőséget kínáló látogatóközpont, ahol szállásra, étkezésre és számos egyéb szolgáltatásra van lehetőség. A part mellett most fejlesztik a kiszállópontot, de feljebb már most is zsetonos zuhanyzó és további lehetőségek várják a túrázókat.

1 km-re innét található a Viking kocsmá, ami régi megállóhelynek számít, nomád sátorozási és étkezési lehetőség várja itt a vízitúra szerelmeseit.

A következő két kiszállási lehetőség egyike sem rendelkezik kvázi semmilyen infrastruktúrával, így mind Püspökmolnáriban, mind Zsenyén indokolt lenne kiépített kiszállópontról létesítése.

Rumban szintén nincs megfelelő infrastruktúra a folyó mellett, amelynek léte pedig szintén indokolt lenne, de a településen van étkezési és szálláslehetőség. A fejlesztés itt is jó lenne, viszont bevonható a településen már meglévő turisztikai szuprastruktúra.

Meggyeskovácsi a következő megálló, ahol szintén nincs kiszállópontról infrastruktúra, létezik ugyan a településen szálláshely, de ez valószínűleg nem tudja kielégíteni megfelelő mértékben a víziturizmus igényeit, így itt is indokolt lehet a fejlesztés, viszont mivel a Ikervár innen 4 km-re található, így akár elegendő lehet az ottani fejlesztés.

Ikerváron jelenleg nincs különösebb kiszolgáló egység, de jelenleg folyik a Batthányi kastély felújítása, melynek telkét egy hosszú szakaszon határolja a Rába, így a tervekben szerepel egy kikötő létesítése is. Ha a (mostani vagy egy következő) fejlesztési folyamat megteremti a szükséges kiszállópontról létesítményeket, akkor egy nagyon különleges hangulatú megállópontról jön létre itt, ami nagyban emelné ennek a résznek a vonzerejét.

Sárváron a parton nincs fogadólétesítmény, viszont a város számtalan lehetőséget kínál, a fürdő is folyóhoz közel van, így itt egy komplex élményt élhet át, aki az evezés mellett a város adta lehetőségeket is ki kívánja használni. A korábbi kikötőhelynél nemrég nyílt egy halas étterem, ami az ételek és italok mellett kellemes hangulatot és jó kilátást is kínál.

Nick a következő megállási lehetőség, ami viszont 19 km evezés után érhető el, így egy köztes helyszín létesítése is indokolt lenne, de nincs jelenleg erre bevett hely, hiszen manapság a túrák erre a részre már csak extrém esetben szoktak eljutni. Nick egy kiépült terület, persze a fejlesztés itt is elképzelhető, szálláshely szempontjából különösen.

Az utolsó vasi település a folyó mentén Pápoc. A település korábban kedvelt hely volt a hajósok körében, de jelenleg nincs semmi a kenusok számára.

Utolsó vasi településként indokolt lehet egy komplexum fejlesztése itt is, bár a folyómeder nehezen közelíthető meg.

Az evezés szempontjából még kiemelt jelentőséggel bír az eszközpark. A Rábán túrázással foglalkozó szervezetek eszközparkja összességében megfelelő (kb. 160 fő egyidőben történő evezését teszik lehetővé), de területi elosztást tekintve mégsem kielégítő, mivel Csörötnek az első hely a határtól kiindulva, ahol van eszközpark, a rendelkezésre álló hajók és felszerelések nagy része pedig Csákánydoroszlón és Körmenden található. Ezáltal kívánatos lenne, ha a határ közelében is állnának rendelkezésre eszközök.

A Rábamenti települések nagy része megközelíthető vasúti közlekedéssel, így a vasútállomásról a transzfer biztosítása szükséges lehet. Mivel általában az eszközök mellett személy szállításra is fel vannak készítve az érintett szolgáltatók, leginkább ennek egyenletes eloszlását és jobb hangsúlyozását érdemes szem előtt tartani.

A túrázás szabályozása szintén fontos szempont a fejlesztés tekintetében, mivel a fenntarthatóságot csak így fogjuk tudni biztosítani abban az esetben, ha sikeresen jelenik meg a folyó a turisztikai piacon és nő a látogatottság. Mint azt már korábban említettük, szabályozás csak a versenyekre és a 100 fő feletti vízitúrákra van jelenleg, ez utóbbi azonban nem jellemző. A túrázás a Rábán akkor válik engedélykötelessé, ha a Nyugat-dunántúli Vízügyi Igazgatóság mint vízügyi kezelő és az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság mint természetvédelmi kezelő ennek szükségességében egyetért és ennek feltételeiben meg tud egyezni. Ez esetben kezelői engedély, illetve vagyongazdálkodási hozzájárulás írható elő. Ennek előírásakor meg kell határozni az alábbiakat:

- Vízügyi előírások, ajánlások;
- Természetvédelmi előírások, ajánlások;
- Be- és kiszállóhelyek;
- Folyószakaszok besorolása (könnyű, nehéz, veszélyes);

- Elérhető szolgáltatások, egészségügyi ellátás, stb.
- Haladást megkönnyítő, biztonságossá tevő lehetőségek (pl. applikáció).

A tájékozódás a Rábán jelenleg nehézkes. Mivel nem hajózási útvonal, ezért nincsenek se hajózási jelzések, se figyelmeztető táblák. Ezért szükséges egy olyan applikáció kifejlesztése, melyen keresztül digitális térképen követni lehet a haladást a folyón, tartalmazza az előbbiekben felsorolt információkat, valamint figyelmeztet a veszélyes (pl. duzzasztógátak, torlaszok) vagy különösen védett helyekre (költőhelyek), illetve a horgászok számára is tartalmaz minden fontos információt. Fontos lenne a helymeghatározás segítése az esetleges mentések megkönnyítése érdekében. Ilyen applikáció készül az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság projektjének keretében, ami nagy segítséget jelenthet a későbbiekben a Rába turizmus szempontjából.

Horgászat a Rábán:¹⁵

A horgászati fejlesztések tekintetében teljes mértékben támaszkodunk a Sporthorgász Egyesületek Vas Megyei Szövetségének javaslataira és szakértemére, mivel ennek a területnek a Rábán eleve ők a felelősei, a célcsoportokat, szokásaikat és szükségleteiket ők ismerik leginkább.

A horgászturizmus célcsoportjainak meghatározásához három fontos tényező:

- a víz jellege,
- a halfajok és
- a választott horgász módszer.

A horgásznak általában az előbb említett 3 tényező kiemelten fontos ahhoz, hogy útra keljenek. Manapság azonban növekszik azok száma, akik elhagyva lakóhelyüket, a horgászatot összekötik más jellegű szabadidő eltöltésével és

¹⁵ A Sporthorgász Egyesületek Vas Megyei Szövetsége vezetőségével való egyeztetés alapján

így más turisztikai kínálatra, a szálláshelyekre, a vendéglátásra és egyéb szolgáltatásokra is igényt tartanak.

Az itt leírt fejlesztéseket a horgászturizmus szereplőinek szokásai, valamint a Szövetség saját kutatásai támasztják alá. És ezekből következik az is, hogy a jelenlegi célközönség mellett (baráti társaságok, férfiak, egyre több hölgy, gyerekek és sporthorgászok), a jövőben a fő célcsoportot a TOP turisztikai programokban megújuló tavak és a Rába folyó 50 kilométeres körzetében élő horgászok, a vízpartot és a természetet is előnyben részesítő belföldi többgenerációs családok, a megyébe érkező turisták, a kikapcsolódásra vágyó aktív középosztály képviselői, az ország más részeiben élő horgászok, valamint a szomszédos országokat is megcélzó versenyhorgászat, sporthorgászat résztvevői jelentik.

A Rába folyó horgászati és horgászturisztikai fejlesztéseinél a következő megoldásra váró feladatokat azonosította a Szövetség¹⁶:

- ▷ Horgászható kedvelt vízpart szakaszok megközelítése, parkoló helyek kialakítása: A folyó menti, horgászattal érintett szakaszok jelentős része rossz minőségű, személyautóval nem járható önkormányzati, vízügyi, erdészeti, mezőgazdasági úton közelíthető meg, valamint a biztonságos parkolás is nehezen megoldható. A horgászturisztika fejlesztése érdekében több kisebb projektelem indítása javasolt az utak, parkolók zúzalékos megújítására Nick, Ikervár, Meggyeskovácsi, Molnaszecsőd, Körmend, Magyarlak, Alsószölnök és Szentgotthárd térségében.
- ▷ Csónakkikötők és sólya helyek létesítése: A tervezett kajak-kenu kikötők létesítése során célszerű figyelembe venni a horgász –és halóri csónakok jogszerű kikötésének és vízre bocsátásnak lehetőségét is, illetve az erre vonatkozó igényeket. Horgászati szempontból érintett helyszínek: Nick, Ikervár, Körmend, Magyarlak, Szentgotthárd.
- ▷ Horgász információs táblák és a Rába folyó élővilágát, horgászati kíméleti területeket bemutató információs táblák kihelyezése: A

¹⁶ Említettek annak figyelembe vételével alakíthatók ki, hogy töltésen és annak részsíkjában és a védősávokban (töltéslábtól számított 10-10 m) kizárólag töltéstartozék helyezhető el, ezen kívül más (pl.: tájékoztató táblák, pihenőhelyek, esőbeálló, parkoló) nem. Továbbá a töltésen való kerékpáros közlekedés jogszabály alapján csak a védekezési és fenntartási munkák idején kívül valósulhat meg.

kikötőhelyek és frekventált horgász szakaszokon információs táblák kihelyezése a horgász állami jegy és területi jegy vásárlásának és a horgászati szabályokra vonatkozó információk közlésére táblák elhelyezése az alábbi helyszíneken: Nick, Ikervár, Körmend, Szentgotthárd.

- ▷ Haltelepítő helyek kialakítása: A csónakkikötő helyek kiépítése lehetőséget biztosít a Rába folyó haltelepítésére minden időjárási viszony között. Gyakori probléma e mellett a folyó telepítésekor a meder megközelítése a felázott földutakon, ennek megváltoztatása is indokolt.
- ▷ Horgászturisztikai célú web kameratelepítése a Rába folyó duzzasztott szakaszin: A növekvő folyóvízi horgászigények egyre inkább előtérbe helyezik a naprakész tájékoztatás szükségességét, így a Rába (valamint mellékfolyói) esetében indokolt egy 0-24 órás webkamerás adatközlés a folyó horgászati szempontból fontos állapotáról, amely mellett célszerű a mért vízrajzi adatok megjelenítése is. Így a horgászati optimalis állapot összeköthető a vízállással és vízhozammal. Horgászati szempontból kiemelt jelentőséggel bír a Rába folyó vízállása, víz hőmérséklete, a víz zavarosságának mértéke. Ez az intézkedés tovább javíthatja a horgászati szempontú megítélését a folyónak. Tervezett helyszínek: Nick, Ikervár, Csörötnek.
- ▷ Családi horgászturizmust kiszolgáló jóléti alpinfrastruktúra kialakítás: A Rába folyó mentén olyan „kultúrszakaszok” kialakítása történne, melyeken minimális partrendezéssel, invazív növényzet eltávolításával horgász helyek- horgász állások kerülnének kialakításra (akadálymentes horgász hely), valamint fából készült padok, fedett pad-asztal garnitúrák, esőbeállók, tábori illemhelyek kihelyezése, tűzrakó helyek kialakítása valósulhatna meg. Ezt természetesen az ÖNPI-vel közösen lehet csak meghatározni. A lehetséges helyszínek: Nick, Ikervár, Meggyeskovácsi, Molnászeceőd, Körmend, Magyarlak, Alsószőlőnk, Szentgotthárd térségében.

A fenti és egyéb turisztikai fejlesztések tervezése során is kiemelt figyelmet kell fordítani a Rába folyón várhatóan megvalósításra kerülő az őshonos

halfajok élőhelyének védelmét segítő ívóhely létesítésekre és holtág rehabilitációkra.

5. Látnivalók a folyó mentén

Alsószölnök¹⁷

Nagyboldogasszony Római Katolikus Templom: Batthyány Alajos építtette 1815-ben, s 1816-ban Somogy Lipót püspök szentelte fel. A templom mellett áll az I. világháborúban elesett 13 alsószölnöki hősnek a nevét megörökítő hadiemlék is, valamint egy II. világháborús emlékmű.

Mária szobor: A templom előtti, kőből faragott szobor az 1764-ben épült oltárfülkéből, kápolnából való.

Szent Flórián szobor: A templommal szemben, a plébániaház mellett áll Szent Flórián szobra, melyet 1930-ban állíttatott Zsidó Miklós és családja.

Játszótér és Közpark: Uniós követelményeknek megfelelő játékokkal várja a park a gyermekeket, miközben szüleik padokkal és grillezővel ellátott téren pihenhetnek.

Bognárház:¹⁸ Alsószölnök Község Önkormányzata a Fő út 38. szám alatt álló, 1800-as évek végén épült, tornácos bognárházat megvette és tájházzá alakíttatta. A lakóépület egykor egy bognármester otthona volt. Az Őrségben, és a Rába vidéken is egyedülálló az ilyen jellegű lakóépület. A tájház műhelyében a bognár munkája és eszközei kerülnek bemutatásra, a volt lakótér pedig a hármaskör mellett élő hagyományait örökölte meg. A tájház látogatható előzetes bejelentést követően.

Turistaútvonalak:

- Értékeink turistaút – építészeti, történelmi és kulturális kincseinket mutatja be
- Vasfüggöny turistaút – határőrizeti és természeti értékeink ismerhetők meg
- Mise turistaút – egyházi emlékeinket idézi fel

A turistaútvonalak mentén padok és rövid ismertetőik segítik a pihenést, illetve a tájékozódást.

¹⁷ <http://helloszentgotthard.hu/alsoszolnok/>

¹⁸ <https://www.alsoszolnok.hu/?module=news&action=list&fname=telepules-latvanyossagok>

Szentgotthárd¹⁹

Nagyboldogasszony templom: Magyarország harmadik legnagyobb – s talán az egyik legszebb – barokk temploma, a város jelképe is egyben. Dorffmeister István és Matthias Gusner freskói, Kaspar Schrezenmayer kézzel faragott, csodálatos intarziás berakásokkal készült bútorai és Jozef Schnitzer szobrai díszítik.

Ciszter kolostorépület: A korábbi kolostor ma városháza. Az 1700-as években emelt épület Franz Anton Pilgram tervei alapján készült, belső díszítését szintén Dorffmeister, Gusner és Schrezenmayer készítették, amelyek közül több eredeti formájában megtekinthető. A Hivatal nyitvatartási idejében a kolostorépület közösségi helyiségei látogathatóak, igény szerint épületvezetéssel.

Magtár-színház: A ciszterek letelepedésük időszakában egy, a korához képest nagy léptékű templomot építettek, amely 1605-ben elpusztult. Az új templom 1676-77 között épült fel, amelyet 1787-1790 között Marian Reutter prior alakíttatott át magtárrá. A templomot az 1980-as években színházzá építették át, s jelenleg is a város kulturális életének központja.

Pável Ágoston Helytörténeti és Szlovén Nemzetiségi Múzeum: Igényes kiállításai közelebb engedik az érdeklődőket a városi történetének főbb állomásaihoz és sajátosságaihoz.

Fő tér: A tér a XVIII-XIX. században épült házaival megőrizte az egykori, polgáriasodó város képét. Minden egyes épület egy darabka történelem. Iparos műhelyeknek, kávéházaknak, kaszinónak, nyomdának, kulturális és művelődési köröknek adtak otthont a múltban a főtéri házak. Ma üzleteket, kávézókat és lakásokat találunk bennük. Itt áll a település alapítójának, III. Béla királynak a szobra is.

St. Gotthard Spa & Wellness fürdő: A kikapcsolódni vágyó vendégek egy valódi mediterrán világba csöppenhetnek itt, hiszen a termálfürdő hatalmas üvegkupolája alatt pálmafák, banánfák és egész évben zöldellő növények biztosítanak különleges hangulatot. Amellett, hogy még a januári hidegben is

¹⁹ <http://helloszentgotthard.hu/szentgotthard/>

mediterrán nyár lakozik itt a valódi spa, wellness- és gyógyfürdők minden igényét is kielégíti ez a fürdő. A medencéket a közelben levő parkban található termálkút látja el cca.: 35° C fokú termálvízzel.

Csákányi László Filmszínház: Az 1913-ban épült mozi az országban egyedülállóan fennállása óta megszakítás nélkül, folyamatosan moziként működik. Az épületet azóta persze kívül-belül megújították és modernizálták. A kínálatban a legújabb filmek mellett ún. társelmvészeti alkotások is helyet kaptak.

Kaland & Játék: Ez egy interaktív, rejtvényekkel és kihívásokkal teli, izgalmas kalandjáték. Azoknak ajánljuk, akik szeretnék bejárni nemcsak Szentgotthárdot, hanem a kistérséget és az Őrséget is, és egy játékos nyomozás közben szívesen a végére járnának egy történelmi rejtélynek. A játék a Tourinform irodában (Füzesi út 3/A.), valamint a Pannon Kapu Kulturális Egyesületnél (Széll K. tér 7.) vásárolható meg.

Szentgotthárdi Hadiösvény: Ha szeretne utánajárni, hogyan is történt az 1664. évi szentgotthárdi csata, a Pável Ágoston Múzeum megtekintése mellett járja végig a hadiösvényt is. A kalandokban Jonathan Hunt (Görög László színművész) segíti. Mindkét játékot PIERROT fejlesztette.

Hársas-tó: A Rábai evezés kiegészítőjeként nyáron a strandolni vágyók, az év többi szakában pedig a kirándulók, horgászok célpontja lehet.

Magyarlak²⁰

Magyarlak község a Rába völgyének déli oldalán, szép természeti környezetben fekszik az Őrségi Nemzeti Park szélén. A falut délről övező dombokat erdők és szőlőskertek borítják, ahol gyönyörű környezetben, kristálytiszt levegőn nyílik lehetőség rövidebb erdei sétákat vagy hosszabb túrákat tenni.

²⁰ <http://helloszentgotthard.hu/magyarlak/>

Csörötnek²¹

Rába völgye gyümölcsút: A községtől délre elhelyezkedő napsütötte lejtőkkel megáldott Szőlőhegyen a környékbeli lakosok és a túrázók számára egyaránt kellemes kikapcsolódási lehetőséget kínál.

„Bekes” vízimalom: A korábbi malom 1814-ben épült műemlék épület.

Nepomuki Szent János szobor: Az 1780-ban készült szobor a település egyik műemléke.

Örök Ige római katolikus templom és keresztlő kápolna: Az 1985-ben emelt, modern stílusú és mediterrán vonásokat hordozó épület.

Rátót²²

Széll Kálmán kastély: Rátót község legjelentősebb építménye, mely műemlék épület. A kastély parkjában, amely természetvédelmi terület, több ritka fa és cserje található.

Aradi park: A falu Lahn-patak melletti részén helyezkedik el, ahol a hagyomány szerint Deák Ferenc, a haza bölcse egyik itt tartózkodása alkalmával tizenhárom tölgyfát ültetett el az aradi vértanúk emlékére.

Árpád-házi Szent Erzsébet templom: A római katolikus templom 1992-ben épült a község lakóinak összefogásával. A főépület modern stílusban, a harangláb a környék építészeti hagyományait folytatóan fából, alacsony csonkakontyosnak épült.

Rábagyarmat²³

Rábagyarmat területe már az őskorban is lakott hely volt. A honfoglalás után pedig a nyugati gyeptől egyik katonai őrhelye létesült a Rábától délre húzódó dombokon.

²¹ <http://helloszentgotthard.hu/csorotnek-2/>

²² <http://helloszentgotthard.hu/ratot/>

²³ <http://www.templomrom.hu/vas/rabagya/album/index.html>;
www.szentgotthard.hu/hu/kistersegunk/

Jézus Szíve és Szent Lambert-templom: a 13. sz. közepén épült templom. A templom érdekessége, hogy az eredeti román kori templomot később keresztirányban bővítették, így az eredeti szentély a mai templom "mellékkápolnájává" vált, néhány romos részlettel együtt. A falba beépítve római sírkövet is találtak.

Ivánc²⁴

Gyalogos túraútvonalak: Ivánc község nyugati határán a Lugos-patak völgyében haladó Dél-dunántúli kék turistajelzés Nádasdon keresztül érkezik a Rába völgybe. Ugyanezen a nyomvonalon közelíti meg a települést a sárga jelzés, amely Magyarlak és Hegyhátszentjakab között szeli át a vidéket. Ivánc délnyugati sarkát pedig a pirossal jelzett Szent Imre vándorút közelíti meg. Ugyanitt halad át a zöld turistajelzés, amely Szentgotthárd és Gödörháza között vezet.

Szent Miklós templom: A plébánia alapítása az Árpád-korra vezethető vissza, de sok viszontagságon ment át és az előző templomot 1910-ben lebontották, majd helyébe épült a mai háromhajós új templom 1913-1914-ben, alatta azonos alapterületű alsótemplom is van. A templom tervezője Hendrich Antal műépítész tanár. A templom magyaros szecessziós stílusban épült székelyes elemekkel. A templomkertben hősi emlékmű áll az I-II. világháború hősei tiszteletére.

Sigray-kastély: A kastélyt hatalmas, védett park övezi. A legismertebb fája a tulipánfa, mely valóságos famatuzsálem. A korábbi udvarház helyén báró Sigray Károly 1767-re építette fel barokk kastélyát, apja híres surányi kastélyának mintájára, csak szerényebb kivitelben. Később a külsőt eklektikus, a belsőt pedig szecessziós stílusban építették át. Az ún. kis kastély a XX. század elején épült, jellegzetessége a homlokzatán levő Sigray-címer. Az épületegyüttes 1950 óta szociális otthon.

²⁴ <https://ivanc.hu/hu/kozsegunk/latnivalok/>

Ivánci Nemzetőrök emlékoszlop: Az 1848-49-es szabadságharc tiszteletére állították fel, az ivánci nemzetőrök tiszteletére az emlékoszlopon nevük feltüntetésével, hogy az utókor is ismerje a hős 48-as nemzeterőit.

Milleneumi park: A milleneum tiszteletére emelt parkban több említésre méltó művet is találunk. A Nepomuki Szent János szobrot 1918-ban állíttatta báró Sigray József. Később felújították és a Milleniumi parkban került elhelyezésre. Szintén itt áll Sigray gróf legkedvesebb kutyájának Cézárnak az életnagyságú bronzszobra, mely ifj. Vastagh György munkája. A „Leányalak” szobor, amelynek története ismeretlen, szintén a parkban kapott helyet. Párja viszont, a fiúalak Szombathelyen a Paragvária utca egyik magánkertjében található.

Helytörténeti Múzeum: A faluban összegyűjtött értékek és hagyományok tárgyi eszközeit helyezték el a volt közbirtokos házban.

56-os Büszkeségpont: A templomkertben került elhelyezésre az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulójának emléket állító úgynevezett Büszkeségpont Emlékmű.

Gulag emlékmű: A több mint 70 éve történt megmagyarázhatatlan események és a 116 ivánci férfi kálváriájának emlékére, akiket vasútépítés helyett a Gulagra vitttek állíttatott az önkormányzat egy olyan „monumentum”-ot, amely méltó módon tiszteleg az elhurcoltak előtt. Az emlékművön mind a 116 elhurcolt nevét feltüntették.

Trianon emlékmű: Iváncon 2014-ben állítottak örök emléket a trianoni békediktátum emlékére. Fa keresztre feszített történelmi Magyarország ábrázolás, melynek felirata: „Magyar legyen hited és léssen országod”, alatta pedig az apostoli címer látható.

Csákánydoroszló

Nepomuki Szent János templom:²⁵ 1765-ben barokk stílusban épült, szép berendezésű római katolikus templom. A templomkertben Batthyány

²⁵ <https://www.utazitthon.hu/latnivalo/csakanydoroszlo/romai-katolikus-templom-22002>

emlékparkot létesítettek díszkúttal, mely a falu központjában igazán kellemes látványt és pihenési lehetőséget biztosít.

Batthyány-kastély:²⁶ Az U-alakú, árkádos udvarú kastély barokk összhatású, de a romantikus részletek elég hangsúlyosak. A Batthyány főúri család birtoka volt 1944-ig. Később erdészeti központot, majd szanatóriumot alakítottak ki falai között, ezért manapság zárt területnek számít és nem látogatható.

Körmend²⁷

Batthyány-Strattmann Kastélyegyüttes: A barokk kastély megalkotásához felhasználták a 15. századi várkastélyból a 17. század folyamán kiépített végvár falait. Az ország egyik legjelentősebb műemlékegyüttese.

Dr. Batthyány Strattmann László Múzeum: A kastélyban őrzött Batthyány levéltár, fegyvergyűjtemény és könyvtár országos hírű volt. A múzeumba került Batthyány-levéltári történeti dokumentáció gyűjtemény 2000 darabot számlál, viszont az egykori fegyvergyűjteményből csak mintegy féltucatnyi maradt csak Körmenden. A múzeum jelentős, elsősorban az Őrségből származó néprajzi gyűjteménnyel is bír. Továbbá itt őrzik Dévényi Ferenc iskolaigazgató által Madáchy Károllyal gyűjtött történeti, céhtörténeti, néprajzi tárgyakat, valamint Csaba József (ornitológus és néprajzos) régészeti, néprajzi és helytörténeti anyagát. Megtalálható továbbá a "Rába Helyismereti Gyűjtemény".

Evangélikus templom: A templom neogótikus stílusban épült 1887-ben. Ludwig Schöne bécsi építész tervezte, az építkezést Valentino Morandini olasz építőmester vezette, a belső faberendezés pedig Hancz Lajos szombathelyi asztalosmester munkája. Belső festés Joseph Kott bécsi festő munkáját dicséri, az orgona pedig Angster József pécsi orgonaépítő mechanikus vezérlésű hangszere. Az oltárképen Vágó Pál olajfestménye látható.

²⁶ A Csákánydoroszlói Helyi Értéktár Bizottság által a Települési értéktárba felvett helyi értékek

²⁷ www.kormend.hu

Házaspárok útja Horvátnádalján: Két hatalmas platánfa fogadja a templomba érkezőt a kapunál, lombjuk teljesen összeér. A bejáratnál kezdődik a „Házaspárok útjának” 15 állomása és a plébánia udvarán egy Szép Mária szobornál ér véget. Az elkészítés alapgondolata, hogy ma, amikor a házasság válságban van, segítséget szeretnének nyújtani ahhoz, hogy a párok tudatosan ápolják kapcsolatukat életútjukon, és újra egymásra találjanak, felfedezzék közös hivatásukat, gyermekeiket helyesen neveljék, otthonaikban pedig boldog családi életet éljenek.

Heiszig ház: A XIX. században a még két, különálló épület a tehetős körmendi Heiszig-kereskedőcsalád tulajdona volt. A XIX. század végén került sor a két épületrész összeépítésére az akkoriban divatos eklektikus stílusban.

Kastélypark: A korábban csak 2 holdnyi zöldségeskertet 92 holdra növelve, 1720 és 1799 között alakította ki Vas vármegye egyetlen francia parkját a Batthyány-család. A parkban jelentős művészeti alkotások közül kiemelkedik Fischer bécsi szobrász munkái Zephirus és Flora, Vertumnus és Pomona szoborcsoportjai. A park közepén magaslik az 1820 körül felállított, családi címerállattal ékesített obelisz, amelyen bronztábla hirdeti a Batthyányak jeles elődeit. A háború óta eltelt évtizedekben a hajdani 55 hektáros kiterjedése 33 hektárra zsugorodott. Az 1958 óta védett parknak több mint hetven fa- és cserjefaja van, a faállománya korát és méretét tekintve a megyében a legértékesebb.

Maria Immaculata szobor: A város főterén található dór oszlopon nyugvó földgömbön áll Szűz Mária szobra, melyet Batthyány-Strattmann Fülöp herceg állíttatott szülei emlékére. A szobrot Johann Martin Fischer készítette.

Nepomuki Szent János szobor: A Rába-híd melletti téren felállított, klasszicista stílusú, oszlopos, dór főpárkányú gloriett alatt 3 lépcsőfok magasságban Nepomuki Szent János 18. századi szép barokk szobra a Rábán járókat óvja. A szobor köré Batthyány-Strattmann Fülöp herceg építtette a gloriettet.

Református templom: Az 1788-ban épített, majd későbarokk stílusú toronnyal ellátott református templom belső falát 1948-ban Haranghy Jenő freskóival díszítették. A templom eredetileg copf-klasszicista stílusban épült.

Szent Erzsébet plébániatemplom: Az óvárosban álló templom az ősi Rába-átkelőhely, a Borostyánkő út mellett, a folyó közelében települt. A templom elődjét a tatárjárás körül építhették, a XV. század végén gótikus stílusban építette át Ellerbach János, majd 1731-ben Batthyány Lajos nádor formálta át barokk ízlésnek megfelelően. Kripta is volt alatta. A déli oldalán található oratóriumban a dr. Batthyány-Strattmann Lászlót bemutató kiállítás tekinthető meg.

Tiszti ház: A Körmend főterét északról határoló klasszicista épületet a Batthyány hitbizomány vezetői – tiszttartók, főszámvevők, számtartók, ügyvédek, gyógyszerészek, mérnökök – számára emelték. Hátsó udvarán régen fogda működött.

Vadászlak: Batthyány Ödön építtette a várkertben. Az 1950-es évek végén az erdészeti központ kialakításakor kerülhetett sor arra a nagyobb felújításra, átalakításra, amely az épületcsoport képét a 2016. évi felújításig meghatározta. Ekkor építettek meg a tönkrement fa terasz helyén egy újabb irodát, és vonták közös tető alá a dél felé eső másik helyiséggel. Az erdészet irodáinak kiköltözése után a vadászlak állapota erősen leromlott, környezete is elhanyagolt képet mutatott. A vadászlak állandó kiállításai: A Várkert és a Vadászlak; Szinetár Miklós emlékkiállítás; Carolus Clusius Nyugat-Magyarországon; Molnár Lajos madárgyűjteménye; A Batthyányak és a természettudományok; Interaktív játékok.

Volt Városháza: A korábban két épületet a 18. század közepén emelték barokk stílusban. Az északi uradalmi tisztiházként, míg a déli városházaként működött. A 19. század végén a két épületet városházává egyesítették, s ezen funkcióját majd 100 éven keresztül be is töltötte.

Mjus World Resort & Thermal Park: A Körmend határában lévő fürdőnek 1.800 m²-nyi vízfelülete és 45.000 m²-nyi füves területe van. Barlangos medence, mozaikos medence, tó medence, szauna jacuzzi, panorama jacuzzi, bébi medence és csúszdák várják a vendégeket.

Magyarszecsőd²⁸

Kisboldogasszony-templom: Az 1242-1260 között épült egyhajós román stílusú épület téglából készült, főoltára a XVIII. században készült barokk stílusban. A XIX. században egy toronnyal bővítették.

Magyarszecsődi kavicsbányató: A több mint 20 éves tó a kavicsbánya múlt ellenére vadvízi jellegű. A legmélyebb rész a déli part közepe tája előtt található, ahol egy kb. hét méter mély gödörre lelhet az élelmes horgász, amely kedvelt harcsázó terület. Egyébként déli oldalt részesítik előnyben a horgászok, mert ez az egyik legszelebb terepet kínáló terület.

Református templom: XVIII. század végén épült barokk stílusú templom.

Batthyány-kastély:²⁹ A buszforduló után jobbra egy fasor övezte földút vezet a kastélyhoz. A Batthyány család 1893-ban épült kastélya, barokk stílusú volt, később eklektikus stílusban átépítették. Iskola, illetve nevelőotthon funkciót töltött be, aztán pusztulni hagyták. Jelenleg meg lehet találni, de nagyon rossz állapotban van. Egy esetleges visszavásárlás (jelenleg olasz tulajdonban van) és felújítás új életet lehelhetne nem csak az épületbe, de megfelelő hasznosítás esetén a faluba is akár.

Magtár: A település barokk stílusban épült műemlék jellegű épülete a XIX. század elejéről származó hatalmas magtár, mely agrártörténelmi emlékeknek számít. (nincs túl jó állapotban)

Fa harangláb: Az 1780-ban készült harangláb értékét mi sem mutatja jobban, minthogy mása a Szombathelyen található Vasi Skanzenben is megtekinthető.

Molnászecsőd³⁰

Magtár: Barokk stílusban, a 19. század elején épült, agrártörténelmi emlék, ezért védelem alatt áll.

²⁸ www.utazitthon.hu

²⁹ http://vaskarika.hu/hirek/reszletek/4916/romos_kastelyok_vas_megyeben-a_magyarszecsodi_batthyany-kastely/

³⁰ <https://molnaszecsod.asp.lgov.hu/latnivalok>

Vízimalom: Az épület a Rába partján található. Napjainkban különböző rendezvényeket tartanak benne, kimondottan kenusoknak is.

Lóúsztató tó: A tavirózásás tó természetvédelemi terület.

Rábahídvég³¹

Szentháromság templom: A római katolikus templom már 1342-ben állt. A XVIII. Században többször átépítették és bővítették. Ekkor nyerte el jelenlegi barokk stílusú formáját viszont főoltára és két mellékoltára a korai rokokó jegyeit viseli. Az utóbbiakat Dorfmeister István által festett oltárképek díszítik. A templom belső tere kitűnő akusztikájú, így koncertezésre különösen alkalmas.

Seebach kastély: A Seebach család XIX. század első felében épült klasszicista, barokk jegyekkel kiegészített kastélyában jelenleg az iskola működik.

Bertha György Művelődési Ház: A falu egyik ékessége az egykori népkultúrház, amelyet a névadó, a helybeli gróf nagylelkű adományából sikerült létrehozni.

Csodaszarvas Panzió és Tájpark:³² Az Őrség és a Göcsej építésze, gasztronómiája a Vasi Hegyháton rábahídvégi vendégszeretettel. A 16 hektáros területen tó, folyó, legelő, hagyományokat őrző tájépítészet, gasztronómia, jövőbe mutató fejlesztések- a múlt- jelen- jövő minden jósága ötvöződik itt. Szauna, élő csocsó, focipálya, állatsimogató és még sok minden más várja a családokat, csapatokat, osztályokat, illetve bárkit, aki betér.

Püspökmolnári³³

Farkincás-tó: A község határában terül el a festői szépségű tó, mely egyaránt élményt nyújt a horgászoknak és a természet szerelmeseinek. Bojlis tó, melynek alapelve: Fogd meg és ereszd vissza! Az éjszakai horgászatra is van

³¹ www.rabahidveg.hu

³² <https://www.csodaszarvastajpark.hu/promo>

³³ www.utazzithon.hu

lehetőség előzetes egyeztetés után, sporthorgász jeggyel, a sátorhely pedig ingyenes.

Püspökmolnári-tó: A kavicsbányató növényzettel jól körbenőtt partja tagoltnak mondható. A falu központjából a délfelé nyíló utca visz a némileg eldugott vízeséshez. mint neve is mutatja bányató, kavicskitermelés következtében jött létre. Mindenképpen érdekes víz, ami a falu szélén található.

Szent Tamás templom: Az eredeti templomot többször átépítették, és több felekezethez is tartozott az évszázadok alatt. Bertalan Ádám sógora, jakabhézi Sallér István nádorhelyettes is újjáépítette és később ide temetkezett.

Zsennye³⁴

Alkotó Otthon: Az épület eredete tisztázatlan. Vannak, akik úgy vélik, a templomos lovagok lovagháza volt. A feltehetően középkori részek kőből épültek, a bővítést már téglából készítették. A kastélyt, illetve annak eredeti épületét a Sennyey család birtokolta és a bővítést is a család kezdte el. A vizesárok még jelenleg is látható, ha nem is teljes és eredeti méreteiben. A XVII. században Sennyey István veszprémi püspök bővítette a keleti szárnyat, ekkor épült az ebédlőterem késő reneszánsz kori boltozata is. Sennyey Sándor barokk stílusban építette át a kastélyt. Az épületre ekkor került új második emelet, a felső szintek megközelítésére önálló lépcsőház, eléje teraszos kocsibehajtó. Utoljára az Angliából hazatelepült botanikus Bezerédj György építette át Tudor stílusban. Ő alakította ki az épület körüli tájképi kertet is, a 22 holdas parkot arborétummá fejlesztette. Az utolsó lényeges bővítést Bezerédj Elek végeztette, a kastélyt romantikus felfogásban korszerűsítették. Ezt az állapotot őrizte meg napjainkig. Később állapota leromlott. A művészek pénz nélkül nyárra ideiglenes ablakokkal, ajtókkal szereltek fel három szobát és így alakult ki a nyári művésztelep. 1953-ban a Magyar Képzőművészek Országos Szövetsége kapta meg a

³⁴ www.zsennye.hu

kastélyt, amelyet alkotóházzá alakítottak át. 1983-ban a kastély régi részein részlegesen visszaállították a barokk stílusjegyeket hordozó részeket.

Rum³⁵

Széchenyi kastély: Az épület és parkja védett. Jelenlegi funkciója szerint olyan intézmény, ahol közép súlyos (imbecillis) gyermekeket nevelnek, oktatnak. A 11 hektáros területen épült kastély hozzávetőleg 100 éves korra tekinthet vissza.

Szent László templom: A falu ékessége, és egyben legfőbb nevezetessége a templom, amely 700 éves múltra tekint vissza. Három építészeti stílus jegyeit is magán viseli. Román stílusú a torony és a nyugati homlokzat, valamint a déli falon található lőrész szerű ablaknyílások is. Gótikus a nyugati főbejárat ajtó, melyen át először egy keresztboltozatos kapualjba jutunk, innét egy csúcsíves, kőkeretes ajtó vezet a templom hajójába. A hajó három barokk boltszakaszos részből áll, amihez félköríves záródású barokk szentély csatlakozik. Barokk jellegűek a déli oldalon található félköríves ablakok is. A szárnyas oltár később készült az önkormányzat anyagi támogatásával, Kiss Sándor és Lesenyei Márta szobrászművészek által. Szent Domonkos-szobor és lehet, hogy a Fehér Madonna is, Rumi Rajki István alkotása.

Meggyeskovácsi³⁶

Szent Kozma és Domján templom: A templom változatos történetéből fakadóan sokféle stílusjegyet felfedezhetünk benne. A keletelt, nyújtott téglalap alaprajzú, poligonális szentélyzáródású templom egyetlen tornya a nyugati homlokzat előtt áll. Déli falán bemutatásra kerültek a korábbi, román kori bélletes ablakok, de ugyanitt modern kialakítású kapu is nyílik. Szentélyén félkörzáródású ablakok találhatók, délről modern kialakítású sekrestye kapcsolódik hozzá. A templomtér modern kialakítású, síkfödémekkel lefedett, keleti végén boltozott szentély nyílik. A karzat barokk, elé viszont modern fakarzat épült. A szószék copf stílusú, de vannak

³⁵ http://www.rumkozseg.hu/index.php?v=1&p=21&function=2_10

³⁶ <https://meggyeskovacsi.hu/hu/ertektar/>

benne barokk faszobrok is. Az oldalsó oltárok neoklasszicista stílusúak, míg a neoreneszánsz főoltár, a templom védőszentjeinek Kozma és Domján vértanúk modern képével díszített.

Batthyány-Arz kastély: A kastélyt barokk stílusban, 1780-ban Batthyány József, Magyarország hercegprímása, esztergomi érsek építtette. Az Arz grófok átépítették a 19. században. A II. világháború után előbb iskolaként használták, majd kastélyszállóként működött. Az utcai főhomlokzat enyhe kiülésű rizalittal tagolt, elé pedig később egy négy oszlopon álló faerkélyt építettek, így a kocsialáhajtó célszerűségét is megoldották. Az épület földszintjén fiókos donga, cseh süvegboltozatok láthatók. Az emeleten pedig a teknő boltozatok stukkókkal ékesítettek. Az emeleti nagyszalon méreteiben stukkódíszítésével, vállazatával is nagyon szép, helyiségei síkfödémeseek, ez erkély mögött pedig a nagyterem található. Jelenleg magánkézben van, de nem látogatható.

Harangtorony: A klasszicista harangtorony 1813-ból származik. A falait belül gerendák merevítik. A toronyban egy új harang található. A szoborfülkében modern kegykép látható.

Kegyoszlop: Hasáb alakú posztamensen élszedett, zömök oszlop, amelynek fejezetlemezen egy félköríves, áttört ráccsal védett, félkörzáródású szoborfülke, tetején vas kereszt és sokágú, sugaras napkorong formájú népies vascsillag díszlik. A szoborfülkében napjainkban a közelmúltban készített, egyszerű Szent Vendel szobor látható.

Kondora-Csizmazia kereszt: Anno 1907 – "Isten dicsőségére és a Szűz Mária tiszteletére emeltették Kondora István és neje Csizmazia Mária"

Kovácsi birtokos kereszt: Anno 1893 – "Isten dicséretére emeltette a R.Kovácsi birtokoság".

Ikervár³⁷

István király halála után a Rába folyó mindkét partján, a Fazék és a Póka dombon épült kettős vár, amiket ikernek hívtak. Innét származik a község neve és azok képe a község régi pecsétnyomóin is rajta voltak.

Szent György templom: A templom első írásos említése 1073-ból származik. Ekkor töltötte itt a karácsonyt Salamon Király. A mai templom a középkorból maradt ránk, melyet barokk stílusban alakítottak át a XVIII. században.

Gróf Batthyány Lajos szobra: A szobor, amely a település ékessége, Bory Jenő alkotása, amelyet közadakozásból állíttatott Ikervár lakossága 1913-ban.

Batthyány kastély: A Batthyány Kastélyt és parkot Pollack Ágoston és Ybl Miklós tervei alapján építették késő klasszicista stílusban. Az épületben először hadigondozottak otthonát, majd hadiárva nevelőintézetet létesítettek, az elmúlt évtizedekben pedig gyermekotthonként működött. Jelenleg felújítása, új funkciókkal való megtöltése zajlik.

Ikervári Vízierőmű: Gotthárd Jenő tervei alapján 1896-ban a Batthyány család Ikerváron kezdte építeni az ország első vízierőművét. Ikervár volt az első villamosított falu Magyarországon. Az épület és kapcsolódó berendezések ipartörténeti emlékhelynek minősülnek.

Sárvár³⁸

Nádasdy-vár: Ez a vár a település névadója, amiből az is kiderül, hogy eredetileg mocsarakkal körülvett földvár lehetett. A mai palotaépület délnyugati kiszögelésében a 13. század végén háromszintes torony épült, ehhez kőből készült várfal csatlakozott. A tornyot később két háromszintes épületrésszel és díszes helyiségekkel is bővítették. Az északi és a nyugati szárnyak jelentős része is e korból származik, amelyek egy zömök kis toronnyal csatlakoztak egymáshoz. Nádasdy Tamás idején a reneszánsz jegyében újjult meg a vár. A napjainkban is látható ólasz bástyás védőövet

³⁷ <http://ikervar.hu/ikervar/>

³⁸ www.sarvar.hu

Nádasdy Ferenc és Nádasdy Pál építette. Nádasdy Ferenc idején a kaputornyot a napjainkban is használatos dongaboltozatos kapualj közbeiktatásával kötötték össze a palotaépülettel, felette pedig kialakították a teknőboltozatos díszteremet, ami a magyarországi barokk művészet legszebb belső terei közé tartozik. A mennyezetfreskókat Hans Rudolf Miller festette, a díszterem stukkói Andrea Bertinalli munkáját dicsérik. A Nádasdyak európai viszonylatban is jelentős műgyűjteményét, a sárvári tárházat is a várban őrizték. Habsburg Ferdinánd főherceg és fia, IV. Ferenc modenai uralkodó nevéhez fűződik az épületek restaurálása, a reneszánsz árkádsor befalazása, a várhoz vezető téglahíd építése, a várárok feltöltése. S várárok helyén gyönyörű zöldövezet, a Várpark található, ami helyi jelentőségű védett természeti érték. A vár szinte teljes egészében bejárható, a múzeumban tárlatvezetés is kérhető.

Kossuth tér: Sárvár fő tere, mely sok látványosságot tartogat a látogatóknak. Egyik legnépszerűbb látványossága a szökőkút, ami fény- és hangjátékkal szórakoztatja az oda kilátogatókat. Itt található a város I. és II. világháborús emlékműve is, amely több művész munkája. A városháza épülete is itt áll, ami Geschrey Lajos sárvári építész legfőbb alkotásai közé tartozik. A Kossuth téren számos programot is szerveznek.

Posta tér: A város központjában lévő téren egy 72 fúvókával rendelkező, LED-lámpákkal megvilágított interaktív szökőkút található. Ha valaki rálép a szökőkút előtti kőre, a vízszög megáll, így be lehet sétálni a kút közepéig. A teret egyébként háromféle díszkővel burkolták, számos fát és bokrot is ültettek, amik mára lassan árnyékot is tartanak a térre érkezőknek. Itt is számos szabadtéri rendezvényt tartanak.

Sárvári református templom: A templom a háborúban, a hadifogoly táborokban meghaltaknak, a deportáltaknak és a háború minden áldozatának emléket állít. Erre utal a templom neve is: „Európa népei megbékélésének temploma”. Hajdú István tervezte, a statikai tervező Lőrincz Csaba volt.

Szent László katolikus templom: A piactéren álló középkori eredetű Szentháromság kápolnát 1645-ben kezdte átépíttetni a két évvel korábban katolikus vallásra visszatért Nádasdy Ferenc országbíró. Az építkezés kivitelezője Pietro Orsolini volt. E korai görög kereszt alaprajzú templom a

mainak egyharmadát tette ki. A Rákóczi-szabadságharc idején a várossal együtt elpusztult templomot 1732-ben építették újjá, később a barokk templom két boltszakasszal bővült, így latin kereszt alaprajzúvá vált. Nyugati homlokzata klasszicista stílusú. A 1926-27-ben a templom két oldalhajóval növekedett, a szentély a nyugati részre került, a keleti oldal pedig klasszicizáló homlokzatot kapott. Ekkor készült a szentélyre nyíló kegyúri karzat, valamint Zsellér Imre budapesti üvegfestő munkájaként az ónozott üvegablakok is.

Szent Miklós katolikus templom: A templom középkori eredetű, erre utal gótikus stílusú tornya, keleti tájolása, az ablakok déli elhelyezése, s a tornyon 1758-ban még létező régi szobrok. Az 1868-os átalakítás során festett fa mennyezetét cseh süvegboltozatra cserélték, a 20. századi átalakítás folyamán pedig neogótikus külsőt kapott. A szószék és a főoltár Schwarz Alajos sárvári asztalosmester nevéhez kötődik. A templomtérben Kondor János sárvári festőművész Szent Erzsébetet és Nepomuki Szent Jánost ábrázoló festményei tekinthetők meg, a Szent Miklós püspököt ábrázoló oltárkép Friedlinger Jenő festőművész alkotása. Egyes történészek szerint a templomot körülvevő régi temetőben temették el a török-magyar harcok krónikását, Tinódi Sebestyént. Neki állít emléket a szentély külsejében elhelyezett emléktábla, mely Rumi Rajki István szobrászművész alkotása.

Szent Márk katolikus templom: A vár mellett álló templom az egyetlen Árpád-kori eredetű alkotás Sárváron. A román kori eredetre emlékeztetnek tornyának ikerablakai, bélelt kapuzata, a sekrestye bejárataként használt román stílusú kapuzat, s az épület keletelt tájolása. 1775-ben barokkos ízlés szerint renoválták. 1933-ban pedig neoromán külsőt kapott az épület. Már csak a déli sekrestye kapuzatának kőkerete emlékeztet a régi időkre, de ezt a kőkeretet tartják a Dunántúl egyik legérdekesebb román stílusú emlékének.

Evangélikus templom: A Sárváron ma megtekinthető evangélikus templom a harmadik temploma a helyi egyházközösségnek, ami 1834-36-ban épült fel klasszicista stílusban. A templom építője Geschrey Sámuel sárvári építész volt. A látványosság fő sajátossága a Dunántúlon elterjedt sekrestyefal, ami az apszist elválasztja a templom terétől.

Sárvári Gyógy- és Wellnessfürdő: Az ország legismertebb, legnépszerűbb fürdői közé tartozó, alapvetően családi fürdő gyógyászati részleggel is rendelkezik. A számos külső- és belső medence, csúszdákkal, szaunákkal, fitnesz és wellness részleggel minden igényt kielégít.

Nick³⁹

Szent Anna-templom: A templomot Nicky Lázár építette 1761-ben mívés belső kialakítással, a középkori Szent Miklós tiszteletére épült templom helyén áll.

Pápoc⁴⁰

Havas Boldogasszony kápolna: A községünk központjában található a XIII. században, Szent Mihály tiszteletére, épített csontkápolna. Közvetlenül mellette épült a középkori kolostor, amelynek maradványai az átépítés során az 1970-es években, a községi könyvtár és művelődési ház kialakításakor kerültek elő. A műemlék kápolnát 2000-ben restaurálták és újra felszentelték.

Legszentebb Megváltó templom: A mai műemlék jellegű plébániatemplom szentélye XIV. századi, gótikus stílusú, az oldalhajókat, a tornyot téglából, a kórust és a sekrestyét 1883-ban építették hozzá. A szószék fából készült, az orgona hatváltozatú.

Kereszt: A Kenyeri felé található a Nemes család által állított keresztet. Úgy tartják, hogy a kereszt jó terméssel áldja meg a gazdát.

Szobrok a településen: A Szent Flórián emlékművet 1839-ben állították, az árvizek és a tűzvészek ellen védő szentnek. A Princzes Gergelyné Novák Petronilla emeltette Mária szobor a Sárvár utcában található. Ugyanitt van Pádúai Szent Antal szobra, melyet hálából állíttattak a faluból kivándorolt Amerikában letelepedett pápoci lakosok. A Szűzanya szobrot az 1950-es években hálából állíttatta Gál Lászlóné dr. Dobos Teréz az orvosi egyetem

³⁹ www.utazzitthon.hu

⁴⁰ www.papoc.hu

elvégzése után. A Pinceközben található Trianoni emlékművet 2010-ben állíttatta a község Önkormányzata. A Szentháromság szobrot Pápoc és Szentmiklósfa lakossága állította. Szent Mihály arkangyal, a mennyei hadak nagy vezére és győztes harcosa, tiszteletére állították a Vági utcai szobrot. A Fájdalmas Szűz alakja a Vásár utcában látható.

6. Komplex fejlesztési terv

Ebben a fejezetben az egyedi fizikális fejlesztésekkel már nem foglalkozunk, hiszen ezeket a 4. fejezet (ha nem is nagy részletességgel, de irányvonalakat tekintve) tartalmazza. Jelen fejezet célja annak a fejlesztési csomagnak a komplex megfogalmazása, mellyel a Rábát a jövő turisztikai termékévé tudjuk tenni.

A Rába piacra vitele, már csak a leendő termék jellegéből adódóan is (hiszen összeköt településeket, attrakciókat, lehetőségeket, élményeket – úgy, hogy közben ön maga is egy különleges élményt nyújt) hálózatos fejlesztést kíván meg, vagyis az elemeket nem csak önmagukban, hanem összességében nézve kell a célcsoportok számára elérhetővé tenni.

A jó minőségű kínálathoz elengedhetetlen a turisztikai infra- és szuprastruktúra megfelelő színvonalú megléte. Ez helyenként teljes kiépítést, helyenként fejlesztést kíván⁴¹, de néhány olyan hely is van, ahol már minden adott a lehető legkellemesebb időtöltéshez. Ezen fejlesztéseknek azonban csak azokon a helyeken van értelme, ahol a fenntartásra megvannak a megfelelő erőforrások.

A folyón való haladás csupán gyakorlott hajósok esetében lehetséges túravezető nélkül. Ezért nagyon fontos, hogy a megfelelő szakemberek megtalálhatóak legyenek a környéken. Már volt helyben is túravezető képzés, de fontos, hogy a jövőben is rendszeresen legyen erre lehetőség. A jó túravezető nem csak irányítja a hajót és figyel a biztonságra, de szinte vízi idegenvezetőként is funkcionálva mesél az érdekességekről és válaszol a kérdésekre. (A megfelelő személyzet egyébként nem csak a vízen fontos, hanem minden más elem esetében is.)

A Rábán való túrázás és horgászat önmagában is nagy élmény, de ez tovább növelhető azáltal, hogy más típusú turisztikai kínálatot is kapcsolunk hozzá.

⁴¹ Ez persze nem jelenti azt, hogy jelenleg ne lehetne egy nagyon jó túrát szervezni a Rábán, de a cél a nemzetközi színvonalú turisztikai termék létrehozása.

Ez termeti meg annak az igényét is, hogy a látogatók újra visszatérjenek. Elsődlegesen a következő kapcsolódások képzelhetőek el:

- ▷ Kerékpáros túrák: A kerékpáros túrázás is egyre nagyobb népszerűségnek örvend az aktív kikapcsolódást kedvelők körében. A folyón több ponton is kiváló lehetőség adódik a kerékpáros turizmussal való összekapcsolódásra: a Berek Sátorozóhely egyben kerékpáros pihenőpont is, Csákánydoroszló nem csak evezős, de kerékpáros csomópont is egyben, Körmenden szintén kiemelt hangsúlyt kap a kerékpáros turizmus. A kerékpáros túrák többféle válfaja is megjelenhet a kínálatban a teljesítménytúra szerű utaktól az élménytúrákig bezárólag.
- ▷ Gyalogos túrák: gyalogos túrázásra számos helyen van lehetőség, nem csak a vízpart, de a környező térség is bővelkedik természeti szépségekben és számos kijelölt útvonalat is találunk. Az egyedül való bolyongástól, a vezetett túrákon keresztül eljutunk a kerékpározásnál már említett teljesítmény és élménytúrákig. Bármelyiket keresi a látogató, megfelelő helyszínben nincsen hiány.
- ▷ Lovas csatlakozás: a lovas túrázás a térségben nem jelenik meg markánsan, holott az adottságok megfelelőek hozzá. Egyes szolgáltatók kínálnak néhány lehetőséget. Ezen szolgáltatók bekapcsolódása a kínálatba tovább emeli a választékot a látogatók számára.
- ▷ Helyi termékek: a helyi termékek több ponton is bekapcsolhatóak a Rába víziturizmusának kínálatába. Egyfelől a kiszálló helyek gasztronómiai kínálatában való megjelenéssel, másfelől a túrák során a termelők meglátogatásával (kóstolók és workshopok szervezésével), harmadrésről egyes helyszíneken szuvenírként kínálva őket.
- ▷ Látnivalók bekapcsolása: A Rábamenti települések számos kisebb és nagyobb látnivalóval rendelkeznek. A Rábán túrázóknak vagy horgászoknak ezeket is érdemes a figyelmébe ajánlanunk, bekerülhetnek a virtuális vagy ténylegesen megjelenő szolgáltatáscsomagokba, célszerű valamilyen formában a látogatók

figyelmét felhívni rájuk. A látnivalók akár a készülő applikációban⁴² is megjelenhetnének.

- ▷ Rendezvények bekapcsolása: számos Rába menti és Rábával kapcsolatos rendezvény van már most is. Ezek bekapcsolása a Rába turizmusába, rendezvénynaptárba rendezése szintén fontos pillére lehet a turisták, szolgáltatók és helyi lakosok egyensúlyának. Mindez fokozható új, az összkínálatba még inkább illeszthető rendezvényekkel.

Applikáció: Jelen tanulmányt megelőző beszélgetések során felmerült, hogy szükséges lenne egy Rába-app kifejlesztése, mely tartalmazhatna minden olyan információt, amely a túrázás vagy horgászat során fontos lehet a fenntartható és biztonságos turizmus szempontjából. Ez alapján az applikáció helymeghatározással kellene, hogy rendelkezzen, amely által mind a folyón való haladás, mind az esetleges mentések megkönnyíthetők. Szerepeltetni szükséges továbbá a vízügyi és természetvédelmi előírásokat, ajánlásokat, a be- és kiszállóhelyeket (illetve ezekről a legfontosabb információkat), a folyószakaszok besorolása (könnyű, nehéz, veszélyes), az elérhető szolgáltatásokat, egészségügyi ellátást, stb. Célszerű feltüntetni a veszélyes helyeket (duzzasztógátak, esetleg torlaszok), valamint a kiemelten védett helyeket (madarak költőhelye) is. Továbbá tartalmaznia kellene a horgászat szempontjából fontos információkat is: kiemelt és tiltott helyek, horgászati tilalmak, kiépített infrastruktúra stb. Mindezekon felül megjelenhetnének benne a környék látnivalói és turisztikai szempontból fontos szolgáltatói. Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság projekt keretében készít egy applikációt, így ez az a közeljövőben megvalósulni látszik. Regisztrált felhasználók számára lehetőséget ad adatok felvitelére (torlasz, egyéb akadály, stb.).

A folyón való turizmus szabályozása is fontos a fenntarthatóság jegyében. Ehhez előbb-utóbb szükséges egy háromoldalú egyeztetés a Vízügyi

⁴² Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság projektjében szerepel egy applikáció, melynek kifejlesztése a közeljövőben fog megtörténni. Mivel ez egy fontos lehetőség külön bekezdést szentelünk annak, hogy egy Rábához kapcsolódó applikáció turisztikai szempontból milyen tartalommal lenne szerencsés, ha elkészülne.

Igazgatóság(ok), az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság és a turizmus szakma között.

Ahogy a kínálat egészzé formálódik érdemes különleges lehetőségekkel, unikális elemekkel is kiegészíteni. Az ilyen unikális elemek kiemelt versenyelőnyt jelentenek a turisztikai piacon. Egy ilyen elem lehet a fejlesztés befejezésével vagy akár folytatásával az Ikervári Batthányi kastély területén egy olyan kulturális program létrehozása, mely a vízről érkezőket „visszavarázsolja” a múltba. Az érkezők, akár már maguk is kosztümbe bújva, járhatnak be a kastélykertet, a kastélyt és vehetnének részt különböző rendezvényeken (akár vacsorán), ahol, természetesen a személyzet is autentikus öltözkében végzi munkáját. Egy másik lehetőség egy könnyű borvacsora a Hegyháton, ahol helyi borokkal és ételekkel ismerkedhetnek meg a résztvevők akár szőlőhegyen is megrendezhető, de más helyszínen is van rá lehetőség. A harmadik egy a moldvai példából kiinduló gondolattal egyfajta Rába drive-in kialakítása, amikor is a hajóból való kiszállás nélkül hódolhatnak a túrázók a kulináris élvezeteknek. Egy negyedik lehetőség a duzzasztógátak, vízerőművek többcélú használata azzal, hogy valamilyen turisztikai szolgáltatást kapcsolunk hozzájuk. De számos más ötlet szóba jöhet.

Mindezek mellett a turisztikai irányelveknek megfelelően törekedni kell a lakosság és a szolgáltatók elégedettségére is a mellett, hogy a természeti környezetet sem terheljük túl. Ennek kulcsa egy folyamatos szemléletformálási tevékenység lehet, amely folyamatos kommunikáció, célzott kiadványok, cikkek és rendezvények segítségével, továbbá az iskolák bevonásával biztosítható.

A komplex fejlesztés önmagában is vonzó lehet, de a megfelelő célcsoportok hatékony eléréséhez szükséges egy célzott marketing tevékenység, elengedhetetlen a Rába mint turisztikai termék piacra vitele és a folyamatos kommunikáció a lehetőségekről. A Rába brand létrehozásakor törekedni kell a térség más termékeivel való harmonizációra és a kommunikáció során is fontos ez a harmonizálás. Az applikáció mellett honlapon is meg kell jelennie a komplex kínálatnak, lehetőséget kínálva szolgáltatási csomagok kínálatának is.

A nemzetközi szintésre való kilépés egyik kulcsa lehet az osztrák kollégákkal való együttműködés a Rábán való túrázás tekintetében. Ezzel szélesítjük a hálózatot, lehetőséget nyitunk a marketing kiterjesztésére, új célcsoportokat tudunk bevonni.

Szervezeti háttér: Mindezen fejlesztéseket hálózatos logika mentén érdemes végig vinni, amely hálózatos fejlesztés nem csak földrajzi, hanem szervezeti logikát is takar. A fejlesztésekben érintett szereplők: szolgáltatók, kenus és horgász egyesületek, helyi TDM-ek, önkormányzatok, térségi turisztikai szervezet (esetünkben a VMTSZ), természetvédelmi és vízügyi szervezetek (ÖNPI, NYUDU VIZIG, EDU VIZIG), országos szakmai szervezetek (AÖFK, MKKSZ), stb.

Összefoglalva: Noha már jelenleg is jó horgászni és remek túrákat lehet tenni a Rábán, annak érdekében, hogy ezek kiválóak legyenek és egyre többen éljenek ezekkel a lehetőségekkel, meg kell teremtenünk a megfelelő szolgáltatási hálózatot, kisebb kiegészítések szükségesek az eszközpark tekintetében, ezt össze kell fogni, egészében kínálni megfelelő kommunikációval és a kiegészítő lehetőségeket is bevonva. A vízitúrák szabályozottságát növelni szükséges a nagyobb terhelés rendezett fogadása érdekében, ami egyfelől a minőségi élmény, másfelől a természeti környezet védelmét is szolgálja. Mindezek nemzetközi piacra viteléhez pedig elsősorban az osztrák kollégákkal való együttműködés szükséges.

1. számú melléklet: Haladás a folyón

Fontosabb pontok	Jellemzők	Mi van ott?	Fejlesztési Szükséglet	Eszközök	Távolság a két hely között (kb.)
Belépés – Alsószőlőnk		duzzasztógát hallépcsővel (Alsószőlőnk Sport és Turisztikai Egyesület)	duzzasztógát előtt és után stég a be- és kiszálláshoz saját eszköz kiszállópont	nincs, az Egyesület a Raab Naturparktól bérelt eszközökkel szervez túrákat	
Szentgotthárd	Ezen a szakaszon még gyorsabb a folyás	duzzasztógát hallépcsővel és csónakcsúszdával + kiszállási és beszállási lehetőség Kemping (jól kiépítve, modernizálva és további fejlesztések várhatóak) További szálláslehetőség és étkezési lehetőség a városban (Szentgotthárd város önkormányzata, Szentgotthárd TDM)			10 km
Magyarlak	Nincs kiszállási lehetőség	duzzasztógát, ami előtt és után a kiszállástég nemrég elkészült, beszállás megoldható (nem kell, hogy megállópont legyen, mert Csörötnek tökéletes, de a duzzasztógáton át kell jutni)	esetleg beszálló stég		10 km

Csörötnek	jók a körülmények minden szempontból	Akácfa Kemping és Vízitúra Kikötő és táborozóhely Innen indul a „Rábalapátolás” nevet viselő hivatalos verseny + vannak más programok is (volt vízitúra vezető képzés + szeretnének vízitúra egyesületet alapítani) (Itt kapcsolódik a Csörötnek önkormányzata és a Weking Egyesület) Vannak túravezetők.		8 db 3 személyes (24 fő) RTM Riviera kenu, komplett felszereléssel együtt (evezők, mentőmellények, tároló hordók, vízhatlan zsákok, dobókötelek, pelli doboz, stb.) hajók szállítására alkalmas trailer, 8+1 személyes kisbusz (önkormányzati tulajdon)	1 km
Rátót/ Rábagyarmat	megfelelő körülmények	Berek Sátorozóhely: vizesblokk, főzési lehetőség-sportolási lehetőség; kikötő és kerékpáros pihenő is egyben (Huszár Ferenc)	modernizálás		8 km
Ivác		van egy kikötő, de nem igazán használják, nincs ráépítve szolgáltatás (igazából nem is nagyon szükséges)			
Csákány- doroszló	korábban is kedvelt megállóhely, jövőre már használható új létesítmények, jó megállási lehetőség, kerékpárra való átszálláshoz kiváló hely	Az ÖNPI és a Kormorán Kenu Egyesület közös projektje által látogatóközpont és klubház, vizesblokkal, öltözővel, konyhával, sátorozási lehetőséggel, játszótérrel,	zajlik	Lesznek hajók és tartozékok, valamint szállítóeszköz is Kormorán Egyesület jelenlegi eszközei: 21 db kenuval (11 db 3 személyes, 10 db	14 km

		kerékpár és csónak tárolási lehetőségekkel.		4 személyes, összesen 73 db ülés), 3 db egyszemélyes kajak, és 1 db felfújható SUP; 1 db fémből készült motoros hajó; trailer 8 hajó és felszerelés egyidejű szállításra + evezők, mentőmellények és kiegészítők	
Körmend	jelenleg a rendkívül veszélyes	Duzzasztógát előtt és után be- és kiszállástég nemrég elkészült. Létesült egy szálláshely, ami hivatalosan 8 főt tud fogadni jelenleg Egyéb szállás és étkezési lehetőség van a városban Lesz vízi vándortábor van terv szlalompályára van evezős szakosztály vannak környezetvédelmi törekvések – pl. Rába takarítás (Körmend város Önkormányzata, Bereki Bárkás Egyesület, Weking Egyesület is Körmenden tartja az eszközeit) Lesz vízre szálló hely az jövőbeli ököcentrum udvarán	Hosszútávon a duzzasztógát fejlesztése lenne a cél.	később kerülnek beszerzése még Körmend és Szentgotthárd együttműködése révén Bereki Bárkás Egyesület kezeli a meglévő eszközöket: 18 db Túra kenu, 2 db túra kajak. Egy motorcsónak akár mentésekre, vizes programok kiegészítésére. Hajószállító utánfutó. Lapátok, mentőmellények legalább 50-60 fő részére. Weking: Kb. 20 db kenu Egyszerre max. 40 főt 30 fős túrákhoz van saját egyéb felszerelés (evező, mentőmellény, vízhatlan hordó) hajószállító tréler	14 km

Magyar-szecsőd	gyakorlatilag nincs semmi jelenleg, de hamarosan lesz szállás		Jó lenne egy megfelelő kiszállóhely (kikötő is van tervben) és a szállás mellett étkezési lehetőség biztosítása		8 km
Molnaszecsőd		kemping (kiszállási, étkezési, sátorozási lehetőség)	komfortfokozat emelése		7 km
Rábahídvég – Csodaszarvas Tájpark		szállás, étkezési és program lehetőségek Most készül a partnár is egy megállópontra vízesblokkal és sütögetési, sátorozási lehetőséggel (feljebb zsetonos zuhanyzó van) (van túrávezető, de ha több túrázó van, együttműködnek a Weking Egyesülettel)		5 (6) db 3 személyes kenu és hozzá minden felszerelés és tréler, amin szállítani lehet őket, valamint egy 9 személyes kisbusz	9 km
Rábahídvég – Viking kocsmá		étkezési lehetőség, nomád sátrazás			1 km
Püspökmolnári alsó		kikötő van, de csak esőbeállóval	Jó lenne egy kiépítettebb megállópontra		7 km
Püspökmolnári felső	maszek halásztanyák, de semmi egyéb				3 km
Zsenye		itt is csak halásztanyák vannak, volt fejlesztési terv egy kiszállópontról Zsenye előtt, de nem lett belőle semmi	esetleg itt is lehetne megállópontra, de ha előtte utána létesül, akkor nem létkérdés		4 km

Rum	semmi nincs valójában, de meg lehet állni	A településen belül van szállás és étkezési lehetőség	víz mellett megállópont létesítése		7 km
Meggyeskovácsi	csak magán horgásztanyák vannak		itt is jó lenne víz mellett megállópont létesítése		9 km
Ikervár		duzzasztógát jelenleg van felújítás alatt az ikervári Batthányi kastély, a tervekben szerepel egy kikötő is, mivel a Rába egy viszonylag hosszú szakaszon a telekhatáron folyik	duzzasztógát előtt és után stég a be- és kiszálláshoz; itt is jó, ha lesz megállópont, mivel a következő szakasz elég hosszú		4 km
Sárvár		minden rendelkezésre áll: többféle szállás, új étterem halas kínálattal és sok egyéb étkezési lehetőség, de van kemping is	kiszállópont létesítése		13 km
Nick	hosszú szakasz az előzőekhez képest, de közben nem nagyon van lehetőség	van mindenre lehetőség, kiépült terület			19 km
Pápoc		jelenleg nincs semmi, de utolsó vasi megállóhelyként nem lenne elvetendő	kiszállópont létesítése és szálláshelyek, étkezési lehetőség megteremtése		9 km